

เด็กเกรียนเรียนธรรม

เครือข่ายพุทธวิภา

เด็กเรียนเรียนธรรม

พระวิจิต ฐมฺขิโต

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๗๗๕๕-๔๑-๐

ราคา ๕๕ บาท

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เมษายน ๒๕๖๑

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย : เครือข่ายพุทธิกา

๔๕/๔ ซ.อรุณอมรินทร์ ๓๙ อ.อรุณอมรินทร์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๔๓๘๗, ๐๘๑-๖๕๘-๗๒๔๑,

๐๙๘-๙๐๖-๓๔๘๘, ๐๘๖-๓๐๐-๕๔๕๘ โทรสาร ๐๒-๘๘๒-๕๐๔๓

เว็บไซต์ www.budnet.org

E-mail : b_netmail@yahoo.com, budnet2500@gmail.com

ID line : 0989063488

สั่งซื้อออนไลน์ได้ที่ www.budnetbook.com

ภาพปก/ภาพประกอบ : เอนก เอื้อการุณวงศ์

จัดรูปเล่ม : น้ามนต์-นะโม

พิสูจน์อักษร : เพ็ชรชลดา ซึ่งจิตสิริโรจน์

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนสามลดา

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๐๒-๒๒๕-๙๔๓๖-๙

สนใจพิมพ์เผยแพร่ ติดต่อได้ที่ เครือข่ายพุทธิกา

รายละเอียดการโอนเงิน ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาอรุณอมรินทร์

เลขที่ ๑๕๗-๑-๑๗๐๗๔-๓

ชื่อบัญชี เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย
หรือ ธนาณัติ/ตัวแลกเงิน สั่งจ่ายในนาม นางสาวมณี ศรีเพียงจันทร์

ปณ.ศิริราช ๑๐๗๐๒

คำนำ

ชาวเรียนนั้นมีหลายกลุ่ม หลายวัย ส่วนความเรียนนั้นก็มีหลายระดับ ที่แย่น้อยก็มักเอาแต่สะใจตัว ไม่กลัวเกรงใคร เป็นภัยต่อสังคม แต่ยังมีชาวเรียนอีกไม่น้อย ที่มีความเรียนแต่พองาม ชอบทำทนาย กฎ กติกา ชอบตั้งปัญหาทวนๆ แต่ชวนให้คิดค้นหาคำตอบ อาจดูเหมือนว่าเป็นคนขวางโลก แต่ความจริงเป็นเพราะสังคมไม่เปิดพื้นที่ให้คนกลุ่มนี้ที่อาจคิดต่าง ไม่มีคำตอบที่น่าพึงพอใจให้พวกเขา คอยแต่จะบงคับ ชี้นิ้ว บอกว่าอันนั้นดี สิ่งนี้ชั่ว กดดันให้ทำตามกันไป โดยไม่อธิบาย หรือปรายตามาดู มารับรู้ความรู้สึกพวกเขาเลยต่างหาก

เมื่อชาวเรียนถูกบงคับให้เข้าวัดฟังธรรม จึงมักเกิดคำถามมากมายต่อพุทธศาสนา แต่ก็ไม่ค่อยอยากรถาม เพราะพระนั้นถูกยกไว้สูงเกินกว่าที่พวกเขาเข้าไปทำทนาย หรือพูดคุยอย่างอิสระ สุดท้ายก็ต้องทำหุวนลม หันหลังให้กับศาสนา แลเมแอบตาทุกครั้งที่มีโอกาส โดยมองว่าศาสนาคือตัวแม่ที่คอยเผยแพร่กติกาสรางคุณค่าความดี และชี้ถูกชี้ผิดให้ผู้คน แบบไม่ค่อยฟังใคร ทั้งที่ตัวเองนั้นน่าจะพ้นสมัยไปนานแล้ว

สารบัญ

แต่ก็มีชาวเกเรียนอีกไม่น้อยที่ตัดสินใจเดินเข้าวัด ศึกษาธรรมะ ด้วยหวังว่าจะได้คำตอบอะไรบ้าง ที่พอจะชี้ทางเดินในชีวิต ช่วยให้พบความสุข ชีวิตดูมีคุณค่า หรือพอหาสาระได้บ้าง แต่ก็พลันหลุดหงิดเพราะไม่ได้คำตอบที่ต้องการ หรือฟังสมภารพูดแล้วยังงง

เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้ พยายามตอบคำถามเบื้องต้นของชาวเกเรียน มีทั้งคำถามที่ลอยมาตามลมและเคยถูกถามตรงๆ กับตัว เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่อาจช่วยให้นำธรรมะไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแสวงหาคำตอบของชีวิต และอาจช่วยบรรเทาข้อสงสัยของหลายคนที่ยังงงว่าทำไมหนอฟรังถึงได้มาตื่นเต้นสนใจในพุทธศาสนานัก ทั้งๆ ที่ตนเองรู้สึกว่างมายน่าเบื่อเสียเหลือเกิน

ขออนุโมทนากับทุกท่านที่เกเรียนและไม่เกเรียนทั้งหลาย ที่ได้มีส่วนร่วมในจุดต่างๆ จนทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา เปิดโอกาสให้พุทธศาสนาเป็นพื้นที่เล็กๆ ให้ชาวเกเรียนได้มาใช้ประโยชน์และมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเพชรเม็ดงามนี้ด้วยกลุ่มหนึ่ง

อิสระดีไม่ต้องมีศาสนา	๖
ไม่ได้เบียดเบียนใคร แล้วจะเอาอะไรอีก	๑๔
อยากเป็นพุทธแต่สะดุดพิธีกรรม	๒๒
พระพุทธเจ้าหยาบตัวใหญ่จริงๆ หรือ	๓๒
สรรพสิ่งมาจากไหน ไม่เคยได้คำตอบ	๓๘
เรื่องชาติก่อนชาติหน้า เราล้าสมัยไปหรือเปล่า	๔๖
กรรมเก่าคอยขวางเราในทุกเรื่อง	๕๔
ก็ไหนบอกไม่มีอัฐตา แต่ทว่ามีกรรมเก่า	๖๔
อยากนั่ง แต่ไม่นั่ง	๗๒
ปฏิบัติอย่างไรถึงจะไวและตรงสุด	๗๘

อิสระดีไม่ต้องมีศาสนา

พระอาจารย์ครับ

เราสามารถใช้ชีวิตอยู่

โดยไม่ต้องนับถือศาสนาเลยได้ไหมครับ

ผมว่าการนับถือศาสนาทำให้ชีวิตยุ่งยากขึ้นเปล่าๆ

ต้องร่วมพิธี ต้องมีกรอบอะไรหลายอย่าง

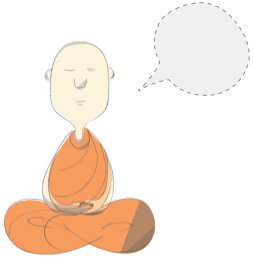
ที่เราเองก็ไม่มั่นใจว่าจริงแค่ไหน

ทำให้ชีวิตเรตกอยู่ในความกลัวเพิ่มขึ้น

โดยไม่มีเหตุผลเท่าไร ผมว่ามันขัดขวางสติปัญญา

และจำกัดอิสระในการใช้ชีวิตของเรา呢ครับ

ประเด็นที่ว่า จะอยู่โดยไม่นับถือศาสนาเลยได้หรือไม่นั้น ก่อนจะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนว่า “การนับถือศาสนา” ที่พูดถึงนั้นคืออะไร กินขอบเขตแค่ไหน เพราะจะตอบว่าได้ หรือไม่ได้เสียเลย ก็อาจทำให้เข้าใจผิดได้

แม้แต่คำว่า *นับถือ* ที่ทุกคนเข้าใจความหมายกันดี แต่ทว่า ความรู้สึกต่อการนับถือของแต่ละคนก็มีน้ำหนักไม่เท่ากัน ยิ่งถ้าพูดถึง *การนับถือศาสนา* พจนานุกรมถึงกับให้ความหมายว่า “เชื่อถ้อยยึดมั่น” ที่แสดงถึงความนับถือที่มั่นคงแนบแน่นกว่า การนับถือทั่วๆ ไปอีกด้วย

ส่วนคำว่า *ศาสนา* ก็มีขอบเขตความหมายที่แตกต่างกันไป ในแต่ละศาสนาและวัฒนธรรมว่าจะกินความแค่ไหน อาจเป็นไปได้ตั้งแต่ความคิดความเชื่อพื้นฐานต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนนั้น ไปจนถึงระบบศาสนาเต็มรูปแบบที่เริ่มตั้งแต่ศาสดา ที่มา คำสอน พิธีกรรม การจัดองค์กร และอาจเลยไปถึงระบบกฎหมาย กติกาสังคมต่างๆ ด้วย ยิ่งถ้าให้ความสำคัญถึงความรู้สึกเล็กๆ ของแต่ละคนที่มีต่อศาสนาด้วยแล้วจะยิ่งแตกต่างกันมากขึ้นอีก

ดังนั้นถ้าจะตอบว่าคนเราอยู่โดยไม่ต้องนับถือศาสนาใดๆ เลยได้หรือไม่ โดยหมายถึงว่าเราจะไม่เชื่อในคำสอน ไม่ร่วมพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปได้หรือไม่ ก็ตอบได้ไม่ยากว่า *เราอยู่ได้แน่นอน* แต่ถ้าศาสนากินความไปถึงความเชื่อพื้นฐานที่อยู่ในใจลึกๆ ที่ช่วยกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับโลกรอบตัวและการดำเนินชีวิตของเราแล้ว ทุกคนที่มีสติสัมปชัญญะ สมบูรณ์ต้องมีความเชื่อทางศาสนาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อยู่ในใจ จะกล่าวว่าตนไม่มีศาสนาไม่ได้

ศาสนาในมุมมองกว้างๆ อย่างหลังนี้ มีขอบเขตอยู่ที่เป็น *ความเชื่อพื้นฐาน* ที่มนุษย์เราใช้ทำความเข้าใจตนเองและสรรพสิ่ง คือทำให้ตระหนักว่าเราคือใคร ชีวิตมีที่มา และควรจะเป็นไปต่อไปอย่างไร แตกต่างจากคนอื่น สิ่งอื่นอย่างไร และสัมพันธ์อยู่กับคนอื่น สิ่งอื่นนั้นอย่างไร ความเชื่อนี้เป็นตัวกำหนดการรับรู้ ความรู้สึก และทิศทางในการโต้ตอบ หรือแสดงออก ต่อสิ่งที่เข้ามาสัมพันธ์กับเรา ศาสนาในมิตินี้จึงมีความหลากหลาย และยืดหยุ่นสูง เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน อาจเป็นปรัชญาของนักคิดต่างๆ เป็นทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ฯลฯ ได้ด้วย

ในส่วนของผู้ที่นับถือศาสนาเองก็มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านบุคลิก นิสัย วัย รวมไปถึงอารมณ์ความรู้สึกในขณะนั้นๆ ว่าจำเป็นต้องมีเรื่องทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องเพียงใด ในบางโอกาสหลายคนอาจรู้สึกที่ศาสนาไม่ได้มาเกี่ยวข้องใดๆ กับชีวิตเขาเลย เช่น ขณะเรียนหนังสือ หรือเล่นกับการเล่นเกม แต่พอใกล้สอบกลับเริ่มคิดถึงความหลังของหลวงพ่อกับหรือความศักดิ์สิทธิ์ของศาลพระภูมิหน้ามหาวิทยาลัย ยิ่งเมื่อความสุขหายไป หรือเจอภัยร้ายที่อาจคร่าชีวิตด้วยแล้ว หลายคนอาจพลิกชีวิต หันกลับไปเชื่อศรัทธาในศาสนาอย่างสุดโต่ง หรืออาจเปลี่ยนความเชื่อพื้นฐานในชีวิตที่มีอยู่เดิมไปอย่างสิ้นเชิงก็ได้

สำหรับประเด็นที่ว่าเมื่อนับถือศาสนาแล้วจะทำให้ชีวิตยุ่งยากขึ้นเปล่าๆ นั้น ถ้าเป็นศาสนาอย่างเต็มรูปแบบและเรายอมรับในความเชื่อ ประเพณี หรือพิธีกรรมต่างๆ ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ แน่นอนว่าไม่ว่านับถือศาสนาใด ย่อมทำให้ชีวิตเรามีส่วนยุ่งยากขึ้นเสมอ ยิ่งเมื่อเราไม่เชื่อในความจริงบางข้อที่ศาสนาบอก ไม่ศรัทธาในหลักการบางอย่างที่เขายึด หรือไม่เห็นด้วยกับวิธีปฏิบัติที่เขาทำกันด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ดูเหมือนว่าชีวิตภายใต้ศาสนานั้นช่างน่าอึดอัดต้องอยู่ในกรอบบางอย่างที่เราเองก็ไม่มั่นใจว่าเป็นจริงแค่ไหน หรือมั่นใจด้วยซ้ำว่าไม่จริงตามแบบที่เขายึดถือปฏิบัติอยู่เลย

ศาสนายังเข้ามากำหนดระเบียบขี้อยู่ในชีวิตประจำวันให้เราต้องทำสิ่งนั้น ห้ามทำแบบนี้ คอยตัดสินว่าสิ่งนั้นดี แบบนี้ชั่ว ต้องอยู่ในกรอบของคนดีในแบบที่เขากำหนด เอาบาป บุญ

นรก สวรรค์ ซึ่งไม่มีใครเคยเห็น พิสูจน์ไม่ได้ มาขู่ให้กลัว มาล่อให้ทำ ใช้ธรรมเนียมประเพณี หรือแม้แต่ใช้ความรักที่เรามีต่อพ่อแม่มากดดัน ถ้าไม่ทำตามก็หาว่าอกตัญญูผู้มีพระคุณ ฟังพาไม่ได้ เป็นต้น ถ้ามองในมุมนี้จะได้คิดว่าศาสนาคือกรอบ คือกรง หรือเครื่องจองจำให้เรายอมจำนนต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา ไม่กล้าหือ คัดค้าน หรือแม้แต่คิดนอกกรอบถึงจะไม่มีใครรู้เห็นก็ตาม

อิทธิพลของศาสนาในลักษณะที่ว่านี้ แต่ละศาสนาจะมีความเข้มงวดต่างกัน สำหรับพุทธศาสนาหากเรามองให้พ้นจากส่วนของประเพณีไปเน้นที่หลักการ มุ่งทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของพิธีกรรม และหลักปฏิบัติต่างๆ แล้ว จะพบว่าหลายเรื่องเป็นสิ่งที่พอยอมรับได้ เข้าใจได้ และสามารถปฏิเสธที่จะทำพิธีกรรมบางอย่างได้โดยไม่รู้สึกละอายใจ อีกทั้งช่วยให้เข้าใจผู้ที่เชื่อและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยว่า ทำไมเขาจึงรู้สึกเช่นนั้น อันจะช่วยให้เราเข้าใจตนเองมากขึ้น ลดการจ้องจับผิด หรือตัดสินการกระทำผู้อื่นที่เขาคิดหรือทำต่างจากเราได้

ส่วนการไม่นับถือศาสนาใดเลย ก็เชื่อว่าจะทำให้ผู้นั้นมีอิสระทางความคิด ทำอะไรโดยไม่ติดกรอบได้อย่างสิ้นเชิง เพราะดังที่กล่าวแล้วว่า เราไม่อาจอยู่โดยปราศจากความคิดความเชื่อพื้นฐานต่อสิ่งต่างๆ ได้เลย แม้เราจะไม่ได้สมมติตนเป็นศาสนิกของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่เราก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมที่เราเป็นสมาชิกนั้น แต่ละคนก็ยังใช้ความพอใจ ใช้จิตสำนึก ความรู้สึกของตน หรือไปปรับแนวคิดของนักปรัชญา นักเขียน

นักเลง หรือแม้แต่ดารา ที่ตนชอบ ตนว่าดี มาเป็นหลักเกณฑ์ เพื่อทำความเข้าใจและให้คุณค่าต่อสิ่งต่างๆ รวมทั้งเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตของตน

เมื่อเป็นเช่นนั้นเรายังคงตกอยู่ในกรอบแห่งความคิด ความเชื่อพื้นฐานหนึ่งอยู่ดี แล้วก็ใช้กรอบนี้ไปจับผิด ตัดสินผู้คน หรือเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ต่างจากความเชื่อทางศาสนา เช่น อาจมองคนที่ใช้ของแบรนด์เนมว่าเป็นพวกฟุ้งเฟ้อไร้สาระ ใช้ทรัพยากร โลกฟุ่มเฟือย มองนักอนุรักษ์ที่ไม่แต่งหน้าแต่งตัวว่าเป็นพวก ไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง มองพนักงานออฟฟิศว่าเป็นพวก ไร้ประสิทธิภาพยอมจำนนต่อระบบ มองเหล่าศิลปินอิสระชนว่าเป็น พวกขาดวินัยไร้แก่นสารในชีวิต เป็นต้น ซึ่งจะว่าไปแล้วก็แทบ ไม่แตกต่างจากพวกเคร่งศาสนาที่ไปเที่ยวตัดสินคนอื่นเลย

กล่าวโดยสรุปในเรื่องนี้ต้องตระหนักว่า สำหรับปุถุชนทั่วไป แล้ว เราไม่อาจอยู่โดยปราศจากศาสนาในฐานะที่เป็นชุดความ เชื่อพื้นฐานที่ใช้ทำความเข้าใจและรับรู้โลกใบนี้ และใช้เป็น กรอบในการดำเนินชีวิตได้เลย เราแต่ละคนจะค่อยๆ รับ ทั้งโดย ตั้งใจและถูกยัดเยียดให้รับความเชื่อชุดต่างๆ ที่อาจอยู่ในรูปของ ศาสนา ลัทธิ ศาสตร์ ตำนาน ค่านิยม แฟชั่น ฯลฯ มาผสมผสาน สร้างเป็นกรอบเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตในแบบของตน

มิใช่เฉพาะตัวเราเท่านั้น สังคมเรา ประเทศของเรา โลก ของเรา รวมทั้งวิชาชีพต่างๆ วงการการเมือง ศิลปะ วิทยาการ ต่างๆ ล้วนมีชุดความเชื่อพื้นฐานที่ใช้ในการทำความเข้าใจโลก

และใช้เป็นกรอบในการทำงานหรือจัดการเรื่องราวต่างๆ ทั้งนั้น ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ในรูปการมีศาสนา ลัทธิการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจที่ต่างค่ายกัน มีค่านิยม วัฒนธรรมคนละแบบ เป็นต้น

ประเด็นของความอิสระทางความคิด หรือถูกจำกัดให้ ต้องทำอะไรอยู่ในกรอบ จึงไม่ได้หมายความว่าเราจะนับถือศาสนาอะไร หรือไม่ แต่อยู่ที่ว่าเราตระหนักหรือไม่ว่าขณะนี้เราใช้ชุดความ เชื่อใดเป็นกรอบหรือแว่นส่องมองโลก มองผู้คน และสังคม ใช้ ทำความเข้าใจสรรพสิ่ง และกำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจ ในเรื่องต่างๆ ของเรา แทนที่จะใส่แว่นขุ่นๆ แล้ววุ่นกับการ ถกเถียงว่านับถือศาสนาดีหรือไม่ดี หรือมัวถล่มพวกที่เคร่งศาสนา ต่างศาสนา กันต่อกัน เราควรหันมาตรวจสอบแว่นของเรา ใหม่ๆ ว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร ยังใช้ได้หรือไม่ดีกว่า

สำหรับพุทธศาสนา แม้จะมีเรื่องที่ต้องทำด้วยความเชื่อ ความศรัทธาอยู่มากมาย แต่ท่านก็ย้ำว่าให้มีสติใช้ปัญญา ตรวจสอบสิ่งที่ตนเชื่อตนปฏิบัตินั้นอยู่เสมอ ว่าไปเบียดเบียนใคร หรือมีข้อบกพร่องอยู่ตรงไหน ยังจะพัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้อีกได้ หรือเปล่า แล้วใจตนเองสุขสงบดีหรือไม่ มีความโลภ โกรธ หลง เป็นฐานผลักดันให้ทำกิจต่างๆ หรือเปล่า แถมยังมีหลัก กาลามสูตรให้ใช้ตรวจสอบตรงไปที่แว่นหรือชุดความเชื่อพื้นฐาน ของเราด้วยว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

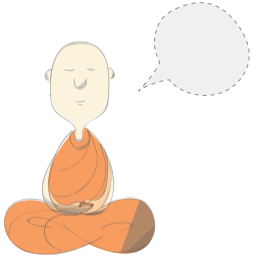

ไม่ได้เบียดเบียนใคร
แล้วจะเอาอะไรอีก

ถึงแม้เราปราศจากความเชื่อพื้นฐานไปไม่ได้
อย่างที่พระอาจารย์ว่ามา แต่การที่เราเชื่อในศาสนา
เอาเฉพาะพุทธแบบบ้านเราก็ได้
ก็ทำให้ผมรู้สึกอัดอัดหลายเรื่อง เห็นพระก็ต้องไหว้
ได้ของก็ต้องทำบุญ ฆ่ามด ตบยุง กินเหล้า ซื้อหอย
โกหกอำเพื่อนเล่น ก็ว่าผิดว่าบาปไปหมด
พอบอกว่าเราไม่ได้นับถือพุทธแค่นั้น
รู้สึกได้ปลดปล่อยจากความรู้สึกผิด
เมื่อจะปฏิเสธหรือทำสิ่งเหล่านั้นไปได้ง่าย ๆ
ถ้าเราถือหลักแค่ว่า
จะใช้ชีวิตโดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อน
แค่นั้นจะได้ไหมครับ

ความรู้สึกผิดหรืออึดอัดใจเหล่านั้น แท้จริงแล้วไม่ได้เกิดจากการที่เรานับถือพุทธศาสนาหรอก เพราะแม้ว่าเราไปนับถือศาสนาอื่น หรือจะบอกว่าไม่นับถือศาสนาใดเลย เราก็จะยังมีความทุกข์เหล่านั้นอยู่ดี เราอาจไม่ต้องไหว้พระ แต่เราก็ต้องไหว้ครูเก่าที่เมาเหล้าตบตีเมีย ต้องไหว้หัวหน้าที่ใครๆ ก็รู้ว่าโคตรโกง แส่นจะเอาเปรียบ เราอาจเลี้ยงรับซองกฐินผ้าป่าได้อย่างสบายใจ แต่เราก็ไม่อาจพ้นจากการที่ต้องใส่ซองแต่งงาน รับขวัญหลาน เกิด หรือฝันใจหาของขวัญไปงานเกษียณคนที่เราไม่ชอบหน้าสัก

กิจกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องทางสังคมที่เราเลี่ยงได้ยาก แต่ถ้าเราลองมาวิเคราะห์สิ่งเกิดใจตัวเอง อาจพบความจริงที่ว่าบางครั้งเราก็ทำเรื่องเหล่านี้ด้วยความสุข กระตือรือร้น แต่บางทีก็เฉยๆ หรืออาจเลยเป็นความอึดอัดน่ารำคาญ ทำด้วยความจำใจให้พ้นๆ ไปเสียที จะเห็นได้ว่าเรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องศาสนาเลย แต่ขึ้นกับว่าเรารู้สึกอย่างไรต่อสิ่งนั้นต่างหาก เพราะเราไม่รู้สึกเลื่อมใสศาสนา ศรัทธาในวัดนั้น หรือหมั่นใส่คนทีน่าสงามาแจก รวมถึงอาจมีปัจจัยอื่นประกอบ เช่น เงินที่เรามี วิธีการแจกของ เรื่องเศร้าหมองในใจ ซองแรกๆ ก็พอไหว ซองถัดๆ ไปชักน่าเบื่อ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่ทำให้เราเบื่อ เราอึดอัดต่อภาระทางสังคมเหล่านั้น

ดังนั้นปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่ว่านับถือพุทธศาสนาหรือไม่ แต่จุดใหญ่อยู่ที่การวางใจต่อเรื่องนี้ของเรา ถ้าเราเข้าใจพุทธศาสนาถูกต้อง จะรู้ว่าการไม่ไหว้พระที่ทำตัวไม่ดี การปฏิเสธการให้ทานเมื่อไม่พร้อม ไม่มีศรัทธา หรือไม่ไหว้ครูเก่าที่ชอบเมาตีเมีย หากเราวางใจได้ถูก การกระทำเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย ไม่ใช่บาปเลย หลายครั้งเป็นความดั่งามหรือได้บุญด้วยซ้ำ ได้ฝึกกลดละอัตตาลดความติดดี ติดคำเียนยอ ได้ฝึกทนต่อเสียงนินทาที่มาจากคนที่เข้าใจไม่ถูกต้อง เป็นต้น

ธรรมะหรือคำสอนที่เป็นแก่นของศาสนาต่างหาก หากเราได้เรียนรู้และนำมาปฏิบัติ (อันเป็นความหมายหนึ่งของการปฏิบัติธรรม) จะเป็นทางที่พาเราออกจากความรู้สึกทุกข์ อึดอัดใจ ในสถานการณ์เหล่านี้ ที่รวมไปถึงกิจต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาได้

ส่วนความอึดอัดที่เกิดจากการต้องงดเว้นการกระทำหลายๆ อย่างที่จัดไว้ในหมวดของศีล (อบายมุขก็จัดเป็นธรรมในหมวดศีล) ไม่ว่า การฆ่าสัตว์ พุดบด พุดคำหยาบ ดื่มสุรา เสพยา เล่นหวย เล่นเกมนั้น ด้านหนึ่งต้องโทษวิธีการสอนธรรมะและอธิบายหลักธรรมในบ้านเรา กับอีกส่วนหนึ่งก็เป็นเพียงข้ออ้างของชาวพุทธบางคนที่ยพยายามทำให้เรื่องศีลและอบายมุขเป็นเรื่องยาก ดูวุ่นวาย หรือกลายเป็นเรื่องจำกัดเสรีภาพของศาสนิกไปก็มี

ที่ว่าเป็นข้อจำกัดของการสอนพุทธศาสนาเพราะว่า เรามักพูดถึงศีลกันในแง่ข้อห้าม แล้วตามมาด้วยเรื่องบาปกรรม ตกนรกหมกไหม้ มีผลร้ายตามมาทั้งในชีวิตนี้และชาติต่อไป มีเกณฑ์ละเอียดยิบที่ใช้ตัดสินว่าแค่ไหนศีลขาดหรือไม่ขาด ที่ลงท้ายมักต้องให้พระตัดสินให้ว่าแค่นี้ผิดไหม บาปไหม และหลายครั้งพระก็พูดไม่ตรงกัน หรือหาคำตอบให้ไม่ได้ (เช่น ขโมย ความคิดผิดศีลหรือไม่)

จะว่าไปแล้วระบบศีลธรรมของพุทธศาสนา โดยเฉพาะส่วนที่สอนชาวบ้านทั่วไปนั้นไม่ใช่ข้อห้ามแบบกฎหมายหรือคล้ายกับคำสอนในศาสนาอื่น ที่เป็นเสมือนคำสั่งจากเบื้องบนว่าห้ามทำสิ่งนั้นต้องทำอย่างนี้ แถมยังห้ามถามอีกว่าทำไมถึงต้องห้ามเช่นนั้น พุทธศาสนามีแต่สิกขาบทหรือข้อแนะนำที่เราควรศึกษาเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญา ถ้าไม่ทำตามก็ไม่มีใครมาจับไปลงโทษ ท่านเพียงบอกว่าผลตามธรรมชาติที่ตามมาจะเป็นอย่างไร เหมือนถูกผึ้งต่อยท่านแนะนำให้ทายา ถ้าเราไม่ทาแล้วเกิดปวดแผลจะบอกว่าท่านผู้นั้นกำลังลงโทษเราโดยทำให้ปวดคงไม่ได้

แต่เมื่อไปสอนเน้นว่าศีลหรืออบายมุขเป็นข้อห้าม ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ จุดสนใจจึงไปเน้นที่การทำแค่ไหนที่เรียกว่าผิดหรือไม่ผิด และบทลงโทษเป็นอย่างไร แล้วก็พยายามหาข้ออ้าง หาวิธีเลี่ยง หรือหาช่องทางหลบแบบเดียวกับการเลี่ยงกฎหมาย ทั้งนี้เพียงเพื่อให้ตนเองยังได้ชื่อว่าเป็นคนดี ไม่มี ความผิด จะได้ไม่ถูกมองว่าทำตัวแย่ ไม่มีศีลธรรม ยิ่งกว่านั้นคือ

จะได้ “รู้สึกว่า” ไม่ต้องรับโทษ ยิ่งเมื่อโทษที่จะได้รับเป็นเรื่องห่างไกลไปถึงหลังตาย หรือในชาติถัดๆ ไป ก็ยิ่งทำให้ชวนสงสัย ไปย่ำว่าเป็นเรื่องงมงายไม่น่าเชื่อถือเสียเลย

แม้จะเป็นเรื่องจริงที่ว่า การฆ่ามด ตบยุง อำเพื่อนเล่นๆ หรือแค่โกหกเพื่อให้คนสบายใจ ล้วนจัดว่าผิดศีล เป็นบาปในพุทธศาสนาทั้งสิ้น แต่ก็ไม่ควรนำมาเป็นข้ออ้างทำให้ไม่ยกรักษาศีล หรือมาตัดสินว่าศีลเคร่งครัดเกิน ปฏิบัติจริงไม่ได้ สำหรับคนทั่วไป เพราะถ้าเราตระหนักว่าศีลในพุทธศาสนานั้นคือเครื่องมือหรือวิธีที่ใช้ในการฝึกคน ไม่ได้อยู่ในฐานะคำสั่งที่ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกจับมารับโทษทัณฑ์ เราจะพบว่าศีลเป็นข้อปฏิบัติที่ย้ำหลักการเรื่องการไม่เบียดเบียนผู้อื่นของพุทธฯ การเบียดเบียนชีวิตหรือทรัพย์สินผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง หากทำก็จะเกิดผลเสียต่อตนเองและสังคม

กระบวนการฝึกเพื่อให้รักษาศีลได้ ท่านได้แนะนำไว้หลายมิติ เช่น ฝึกสติ ลดละความโกรธ ความพยาบาท เจริญเมตตา รู้จักหักห้ามใจ อาจเริ่มจากไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์ใหญ่ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา สัตว์ที่ไม่ทำอันตรายเราให้ได้ก่อน แล้วค่อยๆ พัฒนาขึ้นไปจนกระทั่งแม้สัตว์ที่มาสสร้างความเดือดร้อนให้เรา เราก็อภัยให้เขาได้ แต่ก็ต้องใช้สติปัญญาที่ตนมี หาทางป้องกันตัว หรือทรัพย์สิน ไม่ให้ต้องเดือดร้อนเสียหายเพราะสัตว์เหล่านั้น ศีลจึงเป็นเรื่องของการฝึกขัดเกลาตนเอง ไม่ใช่คำสั่งห้ามเหมือนที่เข้าใจกัน

การยกเรื่องห้ามฆ่าปลวก ตบยุง ตีแมลงสาบ มาเป็นตัวอย่างว่าการรักษาศีลเป็นเรื่องทำไม่ได้ในชีวิตจริง จึงเป็นความไม่ชัดเจนในการใช้ศีลเพื่อเป็นเครื่องฝึกตน และเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อจะได้ไม่ต้องฝึกตนในด้านนี้

สำหรับประเด็นที่ว่าจะถือหลักในการดำเนินชีวิตเพียงแค่ว่าจะใช้ชีวิตโดยไม่ทำให้ใครเดือดร้อนเท่านั้น ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอย่างน้อย ๒-๓ ประการ อย่างแรกคือความมั่นคงในหลักการที่ว่ามันจะมีย่อยกว่าการยึดถือคำสอนในศาสนา เพราะขาดพลังหนุนจากคนรอบข้างและบริบทของศาสนา เนื่องจากคนอื่นไม่มีส่วนรับรู้ในหลักการของเรา เมื่อมีอุปสรรคหรือแรงจูงใจที่ต้องไปเบียดเบียนผู้อื่น ก็มีแนวโน้มที่จะหาเหตุผลเข้าข้างตน ยอมทำไปตามแรงจูงใจนั้น

ประเด็นต่อมาคือเกณฑ์ในใจที่แต่ละคนใช้ตัดสินว่า แค่นี้ก็จะเรียกว่าเป็นการเบียดเบียนก็ไม่ชัดเจนเหมือนเกณฑ์ทางศาสนา เมื่อมีผู้มาชี้ให้เห็นว่าเรากำลังใช้ชีวิตเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ อาจทำให้ไขว้เขวได้ง่าย นอกจากนี้ผลจากการยึดหลักไม่เบียดเบียนใครอย่างเดียวก็น่าจะดี เพราะในชีวิตจริงยังมีคนอื่นมากที่เบียดเบียนกันอยู่หรือมาเบียดเบียนให้เราเดือดร้อนอยู่เรื่อยๆ จนอาจทำให้รู้สึกว่าเป็นเรื่องยากหรือไม่ยุติธรรมที่เราจะไม่เบียดเบียนคนพวกนี้บ้าง ไปๆ มาๆ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้หลักการนี้คลอนแคลนได้ง่าย

เมื่อชีวิตผ่านการเรียนรู้ไประดับหนึ่งเราจะเริ่มรู้ว่า หลักการลักษณะนี้เพียงพออย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะช่วยให้เราดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข คำถามมากมายจะประดังเข้ามา โดยเฉพาะการถามหาชีวิตที่มีคุณค่าและมีความสุขมากกว่านี้ ที่ไม่ใช่แค่ได้มีชีวิตอยู่ เลี้ยงตัวเองให้รอดสุขสบายไปวันๆ แล้วก็รอความตายที่จะมาถึง คำถามที่ค้างคาใจเหล่านี้อาจทำให้รู้สึกว่าการดำเนินชีวิตนี้แค่หวังไว้รู้คุณค่า แก่นสาร ไม่มีคำตอบ ขาดความมั่นคงและความสงบเย็นทางใจ

ศาสนาทุกศาสนาเป็นระบบความเชื่อที่พัฒนาขึ้นอย่างประณีต จะมีทั้งคำตอบ ระบบจัดการ และแนวทางดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายนั้นไว้อย่างครบถ้วน แต่ด้วยความที่เป็นระบบที่เก่าแก่ผ่านร้อนผ่านหนาวและยุคสมัยที่มีความแตกต่างทั้งด้านความคิด การปกครอง ความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมมายาวนาน ย่อมต้องมีส่วนที่เพิ่มเติมพอกพูนเข้ามาเป็นระยะๆ จนหลายเรื่องดูล้าสมัยหรือไม่เป็นจริงในปัจจุบัน

เป็นหน้าที่ของเราที่ต้องรู้จักศึกษาใช้วิจารณ์ญาณเลือกสรรนำสิ่งที่ดีงามในศาสนามาปฏิบัติ มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มิใช่จ้องหาแต่ข้อจำกัด ข้อผิดพลาด แล้วนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อจะได้ไม่ต้องนับถือศาสนาใดๆ อันทำให้เสียโอกาสในการได้รับสิ่งดีๆ ที่ซ่อนอยู่ในศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่คนทั่วโลกต่างมุ่งเข้ามาศึกษา เลือกว่าเอาเฉพาะสิ่งดีๆ มีคุณค่าไปใช้ ไม่มัวสนใจวิจารณ์แค่เปลือกกระพี้หรือพิธีกรรมเหลวไหลที่อาจจะยังเหมาะกับคนบางกลุ่มอยู่เหมือนคนไทยเรา

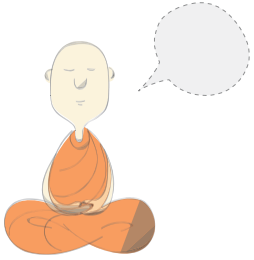

อยากเป็นพุทธ แต่ละดุดพิธีกรรม

ความจริงผมก็เห็นแง่ดีหลายด้าน
ของพุทธศาสนานะครับพระอาจารย์
แต่พอจะเข้าไปศึกษาเรียนรู้จริงๆ กลับไม่ง่าย
มีขั้นตอน พิธีกรรมมากมาย ที่จะต้องเชื่อ ต้องยอมรับก่อน
ผู้คนที่อยู่รายรอบครูบาอาจารย์ดังๆ ก็ดูเจ้าก็เจ้าการจนน่าเบื่อ
ทำให้ไม่อยากเข้าไปยุ่ง พระเองก็ดูห่างไกลจากเราเหลือเกิน
แต่ถ้าบังเอิญได้เข้าไปพบพูดคุยอย่างใกล้ชิด
กลับพบว่าพระบางรูปไม่มีแก่นสารอะไรเลย
จนไม่รู้ว่าท่านมาบวชเพื่ออะไรกัน
บางทีดูเหมือนคนขี้เกียจ คนล้มเหลวทางโลก
บวชแค่พอให้ได้มีที่กินที่อยู่สบายๆ
มีคนกราบไหว้บูชาแค่นั้น

พุทธศาสนานั้นผ่านร้อนผ่านหนาวมายาวนาน รองรับศรัทธาของผู้คนหลากหลายพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมมาไม่รู้เท่าไรห์ ย่อมต้องมีเปลือกมีกระพี้ที่เข้ามาเติมแต่งเพื่อล่อรักษาแก่นเอาไว้บ้างเป็นธรรมดา เมื่อจะลงมือศึกษาจึงต้องอาศัยพลังและความใส่ใจพอควร ในการเลือกเฟ้นเพื่อให้ได้พบเนื้อแท้แห่งพุทธธรรม

จะว่าไปถือเป็นโอกาสที่ดีมากของคนยุคนี้ ในการเข้าถึงพุทธศาสนา เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้เราเข้าถึงตัวเนื้อหาและครูบาอาจารย์ ได้ง่ายและกว้างขวางหลากหลาย ไม่จำกัด สามารถค้นคว้าข้อมูลธรรมะ ศึกษาประวัติพระอาจารย์ ฟังเทศน์ข้อธรรมจากท่านได้โดยตรง แม้ว่าท่านจะอยู่ไกล เข้าถึงตัวยาก หรือว่าละสังขารไปนานมาแล้วก็ตาม สื่อเหล่านี้ยังช่วยให้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการ คำสอน และแนวทางการปฏิบัติของสำนักต่างๆ ได้ในเวลาไม่มากนัก

ส่วนการเข้าถึงตัวครูบาอาจารย์โดยตรงที่ดูว่ายากลำบากนั้น ก็เป็นธรรมดาที่แต่ละสำนักต้องมีระบบจัดการเพื่อให้ท่านได้มีเวลาพัก มีเวลาปฏิบัติหรือทำงานส่วนตัวบ้าง เมื่อเขาเปิดช่องทางให้เข้าถึงท่านผ่านสื่อต่างๆ ได้อยู่แล้ว เราเองก็ไม่ควร

คาดหวังว่าจะต้องได้เข้าไปนั่งอยู่ใกล้ๆ รับใช้ท่านเหมือนในอดีต เพราะสามารถเรียนรู้จรรยาวัตร รับรู้ข้อมูล ฟังคำสอน แม้กระทั่งจะถามตอบข้อสงสัยต่างๆ จากท่านผ่านสื่อ ก็ทำได้โดยไม่ต้องเดินทางไปรบกวนเวลาท่านโดยตรง

เมื่ออยากเข้าไปทดลองลงมือปฏิบัติจริง ก็มีหลักสูตรอบรมธรรมะอยู่มากมายให้เข้าร่วมได้ตลอดปี ทั้งระยะสั้นระยะยาว และมักมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำมาก หรือแม้แต่จะบวชถือเพศบรรพชิต ศึกษาปฏิบัติให้จริงจังก็เป็นไปได้ไม่ยากนัก การเข้าถึงพุทธศาสนาจึงไม่ใช่เรื่องยากเลยสำหรับคนไทย ถ้ามีความมุ่งมั่นสนใจจริง

แต่แน่นอนว่าในขั้นลงมือฝึกปฏิบัติทุกสิ่งอาจไม่เป็นไปอย่างที่คิด แม้เราพยายามเลือกหลักสูตรหรือแนวทางอย่างดีแล้ว แต่ย่อมต้องพบอุปสรรคขัดข้องให้ฝ่าฟันบ้างเป็นเรื่องธรรมดา จัดว่าเป็นเครื่องทดสอบความจริงจังจริงใจของเราในการปฏิบัติก็ได้ โดยปัญหาอาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากฝ่ายผู้จัดและผู้เข้าร่วมศึกษาอบรม แต่ที่สุดแล้วอุปสรรคสำคัญคือใจของเราที่ไม่เปิด ไม่อยากเรียนรู้ ไม่ยอมรับสภาพที่พบนั่นเอง การเปิดใจเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการศึกษาศาสนา ควรใช้เวลาในการฝึกฝนอย่างเต็มที่ไประยะหนึ่งก่อน จึงค่อยมาทบทวนสรุปการเรียนรู้ดูใจตัวเองว่าพัฒนาก้าวหน้าขึ้นเพียงใด ดูว่าอะไรคือกระพี้ที่เรามีไว้ประดับ อะไรคือแก่นที่ต้องจับไว้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตต่อไป

สำหรับประเด็นเรื่องพิธีกรรมเมื่อเข้าวัดหรือปฏิบัติธรรม ขอให้มองเหมือนกติกาของชุมชนหนึ่งๆ ที่ใช้เป็นเครื่องร้อยคนหมู่มากให้ทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกันได้ด้วยความเรียบร้อยงดงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่พบได้ปกติทั่วไปในทุกสังคมไม่เฉพาะในวัด อาจปรากฏในรูปของการแต่งกาย การพูดจา ทำทางเดินกินเมื่อต้องเข้าสังคม แม้แต่ในที่ทำงาน การประชุม งานแต่งงาน หรือเดินห้าง ฯลฯ เราก็ต้องทำตามธรรมเนียมนิยม

ตัวพิธีกรรมทางศาสนาเองนั้นยังแฝงคุณค่าทางวัฒนธรรม ช่วยปลูกศรัทธา ถ่ายทอดเนื้อหาเป็นปริศนาธรรมผ่านรูปแบบพิธีกรรมเหล่านั้นด้วย หากไม่ชอบก็สามารถเลี่ยง ไม่เข้าร่วมได้ หรือหาสำนักปฏิบัติที่เขาไม่เน้นพิธีกรรมมากนัก แต่ขณะเดียวกันก็อาจทำให้เราพลาดโอกาสที่จะได้รับคุณค่าต่างๆ ที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมเหล่านั้นไป

ส่วนเรื่องคุณภาพและวัตรปฏิบัติของพระทั่วไป ที่ดูแล้วอาจไม่น่าเลื่อมใสศรัทธา เห็นท่านเน้นแต่สวดมนต์หรือทำพิธีกรรมกันเสียมาก ส่วนในแง่คุณภาพในการศึกษา หรือปฏิบัติธรรมดูจะอ่อนนั้น ในด้านหนึ่งต้องยอมรับว่าเป็นเช่นนั้นจริง แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจเป็นเพียงความรู้สึกของเรา ที่คาดหวังไว้ว่าพระควรมีลักษณะเช่นใด เมื่อพบว่าไม่เป็นเช่นนั้นใจหวัง ก็พลันสรุปว่าพระไม่ดี ไม่น่าศรัทธาเลื่อมใส แล้วพลอยทำให้ไม่อยากสนใจศาสนาไปเลย

ในส่วนที่ว่าเป็นเรื่องจริงนั้น ก็เพราะมีพระที่ไม่ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยอยู่ไม่น้อย ทั้งยังไปสนใจในเรื่องนอกศาสนา นำพาคนให้หลงมกมายในหลายลักษณะ มีทั้งพระเครื่อง ของขลัง คาถาอาคม ดวงชะตาราศี ตีเลขหวย รวมไปถึงทำพุทธพาณิชย์ ขยายสวรรค์ ให้หลงบุญระดมทุนหล่อพระใหญ่ สร้างเทพศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งโบสถ์ วิหาร อาคารใหญ่โตเกินจำเป็น ฯลฯ ไม่รวมถึงผู้ที่บวชเข้ามาอาศัยผ้าเหลืองคลุมตัว ให้มีที่อยู่กินแถมมีคนเคารพกราบไหว้ ทั้งวันก็ไม่เห็นท่านทำอะไร ได้แต่นั่งนอนดูทีวี เอาตัวรอดไปวันๆ เหมือนจะเป็นภาระให้สังคมต้องดูแล ทั้งที่ยังหนุ่มแน่นกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็พบเห็นได้ไม่ยากนัก

จะว่าไปพฤติกรรมของพระลักษณะนี้ มีมานานแล้วตั้งแต่ครั้งพุทธกาล และมีตลอดมาทุกยุคสมัย กล่าวไปก็ถือเป็นเรื่องธรรมดาธรรมชาติของคนที่มีความแตกต่างทางความคิดและพฤติกรรม แต่ก็มีใช้ว่าเราควรจะปล่อยให้เป็นเช่นนั้นไปเรื่อยๆ ตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่ ก็ได้ทรงบัญญัติวินัยเพื่อห้ามปรามและป้องกันมิให้ภิกษุมีพฤติกรรมไปในทางไม่เหมาะสม กษัตริย์และผู้ปกครองสมัยต่อๆ มา ก็ใส่ใจนำพาหาวิธีการพระพุทธานี้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับกาลสมัยของเขา ฝ่ายญาติโยมเองก็คอยเฝ้าดู ไม่เลียงดู ไม่อุ่มชู้ไม่ให้ที่อาศัยแก่พระที่ประพฤติดนไม่งามเหล่านั้น

แม้ปัจจุบันผู้ที่มั่นคงในพุทธศาสนาก็กำลังช่วยกันการบพระที่ไม่เคารพพระธรรมวินัยกันอย่างไม่ลดละ เพียงแต่สภาพสังคมที่ผู้คนเหินห่างกันมากขึ้น ก็ส่งผลให้ ความสมัคสมานกลมเกลียวของพระในวัดลดลงไปด้วย อีกทั้งระบบปกครองสงฆ์ที่แย่งวัดซึ่งชุมชนได้ร่วมกันสร้างมา ไปยกให้เป็นสิทธิของเจ้าอาวาสที่ชาวบ้านเองก็ไม่ได้แต่งตั้ง ความเกรงใจของพระต่อศรัทธาญาติโยมก็เลยลดลง เหินห่างกันมากขึ้น แล้วยังมีผู้ที่จ้องทำลายใส่ร้ายศาสนาอย่างจริงจังเพิ่มเข้ามาอีก ช่องทางที่ใช้แฉทั้งภาพเท็จข้อมูลจริงก็มีประสิทธิภาพสูง ส่งต่อกันง่าย ทำให้ภาพด้านเสียหายของพระโจ่งแจ้งหรือเกินจริงไปก็มี

อย่างไรก็ตามเพียงได้เห็นภาพพระทำตัวไม่เหมาะสมเท่านั้น จะใช้เป็นเหตุให้เราหันหน้าหนีจากพระศาสนา ก็จัดว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย เพราะหากโดยเนื้อแท้มีแต่พระประพฤติตัวแบบที่เราเห็นในสื่อ พุทธศาสนาคงไม่ได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูให้เข้มแข็งมั่นคงมาได้ถึงปัจจุบัน แต่ความจริงพระดีที่ประพฤติชอบตามกรอบพระธรรมวินัยยังมีอยู่อีกไม่น้อย เพียงแต่เรายังไม่มีโอกาสเข้าไปสัมผัสท่านเท่านั้น

ความผิดหวังต่อพระในเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความไม่เข้าใจพระวินัย วิถีชีวิต และบทบาททางสังคมของพระ จึงคาดหวังเอาเองว่าพระควรมีลักษณะในแบบที่ตนคิดไว้ หรือเหมือนกับที่ได้อ่านพบในคัมภีร์ เมื่อไม่ได้เห็นพระดังที่ตั้งเป้าไว้ ก็เลยสรุปว่าพระไม่ดี ความรู้สึกเช่นนี้มักเกิดกับผู้ที่ได้ศึกษาธรรมะมาแล้วระยะหนึ่ง อาจได้อ่านประวัติครูบาอาจารย์ ได้อ่านคัมภีร์ หรือฟังเรื่องเล่าจากอาจารย์ที่ได้ชื่อว่าศึกษามาก ทำให้ได้กฎเกณฑ์มาชุดหนึ่งที่ใช้ตัดสินว่าพระดีต้องมีวัตรปฏิบัติอย่างไร เลยพลอยมองเห็นพระส่วนใหญ่เลวไปหมด

จุดเด่นของพุทธฝ่ายเถรวาทอย่างบ้านเรานั้น คือการพยายามดำรงรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้คงเดิมมากที่สุด แต่ก็มีใช้ว่าจะปรับแก้ตีความอะไรใหม่ไม่ได้เลย โดยเฉพาะในส่วนพระวินัย ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎเกณฑ์ขึ้นใช้ให้เหมาะกับบุคคล กาลสถานที่ และโอกาส เพราะในระหว่างพุทธกาลนั่นเองพระพุทธรองค์ก็ทรงปรับแก้ข้อบัญญัติทางวินัยบางข้อเมื่อเวลาหรือสถานการณ์เปลี่ยนไป

การยึดข้อปฏิบัติครั้งพุทธกาล รวมทั้งยึดการตีความของพระอรหันตญาณิกายอาจารย์ ที่ทำไว้เมื่อหลายร้อยหรือนับพันปีมาใช้ เป็นเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมของพระภิกษุในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่ง เป็นจริงได้ยาก ทั้งอาจเป็นชนวนให้เกิดรอยร้าวกลายเป็นกลุ่ม คลั่งไคล้ข้อบัญญัติดั้งเดิมสุดโต่ง (fundamentalism) ที่มุ่ง กล่าวโจมตีผู้ที่เห็นเป็นอย่างอื่น แม้ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ จน ทำให้เกิดความแตกแยกในหมู่ชาวพุทธกันเอง ดังที่เกิดขึ้นแล้วใน ศาสนาอื่น

พระภิกษุไทยก็มีความหลากหลายทั้งวิถีชีวิตและการปฏิบัติ สอดคล้องกับพื้นฐานจิตนิสัยความสนใจของท่าน และความ ต้องการของชุมชน ต่างช่วยกันเกื้อหนุนให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ ได้อย่างมั่นคงตลอดพัฒนาการของชาติไทย พระที่สนใจด้าน ปริยัติท่านก็ค้นคว้าสืบทอดพระคัมภีร์ ท่านที่ชอบปฏิบัติก็หกลีกล้วย เจริญสมาธิภาวนาในป่าเขา พระบ้านที่คนเข้าถึงได้ง่ายก็ประกอบ พิธีกรรม อบรมสอนสั่งให้ธรรมะ ปลุกศรัทธาให้ผู้คนไป

ความแตกต่างของพระในทุกวันนี้นี้ ยังมีข้อดีที่ทำให้ชาวบ้าน ได้มีข้อเปรียบเทียบช่วยเชื่อมโยงกันไว้ไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หลุดกรอบไปจนเกินงาม แต่จะให้พระบ้านเครื่องครัดปฏิบัติ เหมือนพระป่า หรือบังคับพระกรรมฐานให้รู้บาป ทำพิธีให้ได้ เหมือนพระเมืองเสมอกันหมด ก็คงจะมีแต่ผลเสียมากกว่าผลดี

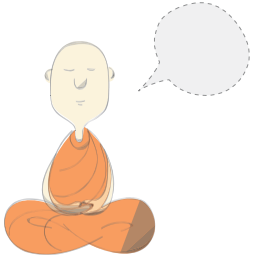
เราจึงไม่ควรให้จุดนี้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติศึกษา
พระศาสนาของเรา โดยอ้างว่าพุทธศาสนายังไม่ดี เพราะมี
พระที่ปฏิบัติตัวไม่งามอยู่อีกมาก ทั้งที่เกณฑ์และวิธีการที่เราใช้
วัดว่าพระดีหรือไม่ดีนั้นต่างหาก ที่ยังบกพร่องและไม่เป็นธรรม
อยู่อีกมาก

พระพุทธเจ้า หยาบตัวใหญ่จริง ๆ หรือ

พระอาจารย์ครับ

พระพุทธเจ้าเป็นคนเหมือนเราหรือเปล่าครับ
ผมว่าในพุทธประวัติหลายเรื่องไม่น่าจะเป็นจริงไปได้
อย่างเจ้าชายสิทธัตถะประสูติแล้วเดินได้ ๗ ก้าว
แล้วพูดในเรื่องที่ลึกซึ้งได้ทันทีเลย
แถมที่เคยได้ยินมาบอกว่าหูของพระองค์ยาว ลั่นก็ใหญ่
แขนยาวจนมือลูบหัวเข้าได้ในขณะยืนตรง มีฟันถึง ๔๐ ซี่
แถมผมท่านก็ไม่ยาวไม่ต้องปลงผมอีกเลยหลังตรัสรู้
นี่ยังไม่รวมถึงอิทธิปาฏิหาริย์
ที่พระองค์แสดงในโอกาสต่าง ๆ
ที่พระขอมมาเทศน์ให้ฟังอีกเพียบครับ

พระพุทธเจ้าท่านเป็นมนุษย์เหมือนกับเรานี้แหละ เป็นคนที่มีตัวตนจริงๆ ในประวัติศาสตร์ แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากพระเจ้าหรือเทพเจ้าในศาสนาอื่นที่มีไซ่มนุษย์ ทำให้เขาสามารถจินตนาการถึงฤทธิ์ของเทพเจ้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด มีอำนาจพิเศษต่างๆ ที่มนุษย์ไม่มี และไม่มีใครสนใจจะถามว่าเป็นจริงเช่นนั้นหรือ แต่เมื่อบอกว่าพระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ คำถามต่างๆ กลับผุดขึ้นมากมาย ทั้งที่หากมองโดยรวมของเรื่องราวในพุทธศาสนาทั้งหมดแล้ว จะพบว่าความพิเศษทางกายของพระพุทธองค์นั้นมีอยู่น้อยมาก แถมไม่ได้บังคับให้ต้องเชื่อ ผู้ที่ไม่เชื่อในความพิเศษเหล่านี้เลยก็ยังคงศึกษาปฏิบัติธรรมจนถึงเป้าหมายสูงสุดคือนิพพานได้

ความเป็นมนุษย์ของพระพุทธเจ้านี้เอง ทำให้พุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น และเป็นจุดสำคัญอย่างหนึ่งที่ดึงดูดชาวตะวันตกให้หันมาสนใจพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการประกาศอิสรภาพครั้งยิ่งใหญ่ของมนุษย์ต่อบรรดาเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ครอบงำมนุษย์มายาวนาน เป็นการแสดงศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถก้าวล่วงพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยสติปัญญาและการปฏิบัติของตนเอง ทั้งยังเป็นสิ่งที่พึงให้เหล่าเทพเทวาทั้งหลายได้ด้วย

ความเป็นมนุษย์ของพระพุทธองค์ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการดำเนินชีวิตในวัยต่างๆ ที่ต้องศึกษา เรียนรู้ มีครอบครัว พบกับปัญหาชีวิตมากมายไม่ต่างจากคนทั่วไป และในที่สุดก็ต้องแก่ชรา เจ็บป่วยอาพาธ และตายไปในที่สุด ความพิเศษของพระพุทธเจ้าในแง่ศักยภาพของร่างกายจึงไม่มีอะไรพิเศษที่เกินเลยไปกว่าที่มนุษย์ธรรมดาจะมีหรือจะพึงทำได้

คุณลักษณะพิเศษทางร่างกายหลายอย่างที่ถูกล่าไ้ไว้ในคัมภีร์นั้น แม้จะเป็นสิ่งที่พิเศษแต่ก็ไม่ถึงกับเหลือวิสัยที่มนุษย์จะพึงมีได้ เช่น ลักษณะผิวพรรณที่ผ่องใส อวัยวะที่พิเศษเฉพาะเจาะจงตัว ดวงตามองตามคัมภีร์ที่เชื่อถือกันในยุค นั้นแต่ที่พิเศษมากๆ ดังเช่น การเดินได้ด้วยตนเองทันที ๗ ก้าว แล้วกล่าวประกาศถ้อยคำอันอาภาย (อาสภิวาจา) หรือเส้นผมที่ไม่งอกยาวจนทำให้ไม่ต้องปลงเลยที่กล่าวกันในพุทธประวัติ นั้นก็ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องที่ไม่น่าเกิดขึ้นได้กับมนุษย์

ต่อเรื่องที่ว่านี้ มีชาวพุทธจำนวนหนึ่งที่ยอมรับว่าเป็นจริงเช่นนั้นโดยศรัทธาในบุญญาบารมีที่พระพุทธองค์สั่งสมมายาวนาน แต่ก็มีบางส่วนที่พยายามอธิบายว่าเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกเพิ่มเข้ามาช่วงหลัง เพื่อดึงความสนใจ หรือสร้างความยอมรับความน่าเชื่อถือให้กับพุทธศาสนา ในยุคที่ผู้คนสนใจแต่ในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ที่มีอยู่อย่างดาษดื่นในศาสนาอื่น

บ้างก็ว่าเป็นปริศนาธรรมที่แทรกเอาไว้เพื่อแสดงถึงหลักการบางอย่างของพระศาสนา เช่น การเดินเจ็ดก้าวหมายถึงองค์ธรรม ๗ ประการ (โพชฌงค์) ที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ การเปล่งอาสภิวาจา ก็เป็นเครื่องหมายเบื้องต้นของการประกาศอิสรภาพของมนุษย์จากเทพเจ้าทั้งหลายนั่นเอง

การที่จะไม่เชื่อในคุณลักษณะพิเศษเหล่านี้ของพระพุทธเจ้าว่ามีอยู่จริง ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหาย และมีได้ทำให้คุณค่าของพุทธศาสนามลดน้อยลงเลย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปพิสูจน์หาความจริงให้ได้ หรือต้องทำใจให้เชื่อให้ยอมรับในเรื่องเหล่านี้เสียก่อน จึงจะศึกษาธรรมะและปฏิบัติตามแนวทางของพุทธศาสนาได้ เพราะเนื้อหาส่วนนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาและปฏิบัติเพื่อพ้นจากทุกข์ทั้งปวงในพุทธศาสนาเลย จะมีประโยชน์บ้างก็ช่วยสร้างความฮึกเหิมเสริมศรัทธาให้ผู้ที่ต้องการกำลังใจให้เข้มแข็งจริงจังในการปฏิบัติเท่านั้น

ส่วนฤทธิ์อื่นๆ เช่น การเหาะได้ เนรมิตกาย หายตัว ย่นย่อระยะทาง หรือความสามารถพิเศษทางจิต เช่น รู้ใจ รู้วาระจิตผู้อื่น รู้เรื่องในอดีตชาติ หรือเหตุการณ์อนาคตนั้น เป็นเรื่องที่ฝึกให้เกิดขึ้นได้แม้ในคนยุคปัจจุบัน สำหรับพระพุทธเจ้าแล้ว ก่อนตรัสรู้พระองค์ได้เรียนรู้และฝึกฝนจิตมาอย่างเต็มที่ ถึงระดับที่สูงสุดเท่าที่มนุษย์จะทำได้ พระองค์ย่อมมีคุณสมบัติพิเศษอันเนื่องจากสมาธิเหล่านั้นได้อย่างไม่จำกัด

จากพุทธประวัติจะพบว่าพระพุทธองค์ทรงใช้ความสามารถพิเศษส่วนนี้อยู่บ้างเพื่อการเผยแผ่ธรรม และสอนผู้คน แต่สำหรับสาวกผู้ปฏิบัติตามที่มุ่งหวังเพียงการตัดกิเลสพ้นจากทุกข์ทั้งปวงนั้น ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติให้ได้ฤทธิ์ ได้ความพิเศษเหล่านี้ก่อน จึงจะผ่านไปสู่การปฏิบัติธรรมขั้นสูงเพื่อการพ้นทุกข์ได้ ทั้งพระพุทธองค์ยังได้แสดงข้อจำกัดตรัสเตือนในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ หรือความพิเศษเกินมนุษย์ทั่วไปเหล่านี้ ว่าอาจทำให้เกิดความเอนช้ำในการปฏิบัติได้สำหรับผู้ที่ไม่หลงติดในเรื่องพวกนี้

ดังนั้นจึงไม่ควรให้เรื่องพุทธลักษณะพิเศษหรืออิทธิปาฏิหาริย์มาเป็นสิ่งลดทอนคุณค่าของธรรมะในพุทธศาสนา หรือเป็นเครื่องขัดขวางการปฏิบัติธรรมของเรา ทั้งยังไม่ควรนำมาเป็นประเด็นก่อความขัดแย้งกับผู้ที่มีความศรัทธาเชื่อถือเรื่องนี้อย่างแน่นแฟ้น เพราะมีประโยชน์น้อยและหาข้อยุติได้ยาก แม้แต่การเห็นเป็นนิมิตรูปพระพุทธองค์ที่เกิดขึ้นในสมาธิ ก็ยังมีใช้สิ่งที่จะยืนยันได้ว่าพระพุทธเจ้าจะมีลักษณะดังที่เห็นในนิมิตนั้น

สรรพสิ่งมาจากไหน ไม่เคยได้คำตอบ

พระอาจารย์ครับ

สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งมนุษย์เรา เกิดมาจากไหนครับ

ดูเหมือนว่าใคร ๆ เขาก็มีคำตอบเรื่องนี้

ศาสนาที่มีพระเจ้าเขาก็ว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์
และสรรพสิ่งขึ้นมา แล้วกำหนดให้สิ่งต่าง ๆ นั้น

เป็นไปตามพระประสงค์ของพระเจ้า

หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์เขาก็มีคำตอบที่ว่า

สิ่งต่าง ๆ เริ่มต้นจากระเบิดครั้งใหญ่ที่เรียกว่าบิกแบง

แล้วก็วิวัฒนาการจนมีสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์

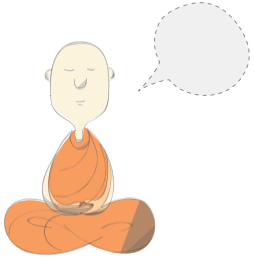
ที่เราเห็นในปัจจุบัน แต่ทำไมพุทธศาสนา

ไม่เห็นมีคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้เลยครับ

พูดกันแต่กรรมเก่า ชาตีก่อน

หรือชาติหน้ากันอย่างเดียวเลยครับ

เรื่องกำเนิดของจักรวาล โลก รวมทั้งมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลายว่ามีขึ้นมาได้อย่างไร รวมทั้งมีอำนาจอะไรที่กำหนดความเป็นไปของสิ่งต่างๆ ให้มันเป็นไปในลักษณะที่เราเห็น และจะเป็นไปอย่างไรในอนาคตนั้น เป็นคำถามพื้นฐานของมนุษย์ทุกยุคสมัย อีกทั้งเป็นคำถามที่ทำให้ศาสนา ลัทธิ และสำนักปรัชญาต่างๆ ถูกำเนิดขึ้นมาด้วย

ด้วยเหตุนี้ทุกๆ ศาสนา ลัทธิ หรือสำนักปรัชญาต่างๆ จึงมีคำตอบพื้นฐานในเรื่องเหล่านี้ทั้งสิ้น ไม่เว้นแม้แต่วิทยาศาสตร์ซึ่งถือเป็นสำนักทางปรัชญาที่มีอิทธิพลสูงสุดในยุคปัจจุบัน ก็ยังมีคำอธิบายเรื่องนี้ไว้อย่างเป็นระบบ และยังคงทุ่มทศรพกำลังค้นหาคำตอบให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วย พุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีคำตอบเรื่องนี้ไว้ชัดเจน เพียงแต่ว่าที่ผ่านมาเราอาจไม่ค่อยได้พูดถึง หรือไปหยิบบกคำตอบในบางแง่มุมมาตอบคำถามนี้ จนทำให้ความชัดเจนในเรื่องนี้ของพุทธศาสนาดูเลือนรางไป

เหตุที่ทำให้คนเราต้องการคำตอบถึงที่มา หรือแหล่งกำเนิดของตนเองและสรรพสิ่ง รวมทั้งความจริงแท้ของสิ่งที่ปรากฏอยู่นั้น ก็เพื่อความเข้าใจ เพื่อจะได้เข้าใจที่มาของตน รวมทั้งใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจและปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวได้

อย่างเหมาะสมด้วย เราอาจรับรู้ความรู้สึกนี้ได้เพียงแค่นึกเปรียบเทียบถึงความรู้สึกของคน ๓ คน ที่แม้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมดูไม่ต่างกัน แต่คนหนึ่งเป็นลูกขุนนาง อีกคนเป็นลูกกรรมกร ส่วนอีกคนไม่รู้เลยว่าพ่อแม่ตนเป็นใคร ใครจะมีความห่วงใยในใจมากที่สุด

ในด้านคำตอบคำถามเหล่านี้ จัตุรัสเป็นเรื่องที่ค้นหาความจริงได้ยากที่สุดแม้ในยุคสมัยปัจจุบัน คำตอบที่ง่ายที่สุดในเรื่องนี้ก็คือการยกให้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือจุดใดจุดหนึ่งเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่จะเป็นต้นกำเนิดและสร้างสรรพสิ่ง รวมทั้งชีวิตมนุษย์ขึ้นมาได้จึงต้องมีความพิเศษ มีอำนาจมาก และยังคงเตรียมทางออกไว้สำหรับคำถามที่ต้องมีต่อเนื่องไว้ด้วยว่า แล้วสิ่งยิ่งใหญ่ที่ว่ำนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร

ศาสนาที่มีพระเจ้าทั้งหลายได้ยกให้พระเจ้าหรือเทพผู้มีอำนาจ (องค์เดียวหรือหลายองค์) เป็นผู้ให้กำเนิดและควบคุมความเป็นไปของสรรพสิ่งรวมทั้งชีวิตเราด้วย และมักห้ามตั้งคำถามถึงต้นกำเนิด ความเป็นมาของพระเจ้า หรือถามถึงเหตุผลว่าทำไมจึงสร้างมาเช่นนั้นหรือกำหนดให้เป็นไปอย่างนั้น ถ้าจำเป็นต้องตอบจริงๆ ก็มักตอบว่าเทพเจ้าสูงสุดนั้นมีมาอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดสร้าง

วิทยาศาสตร์เองก็มีสมมติฐานถึงต้นกำเนิดของจักรวาลและสรรพสิ่งอยู่มากมาย และได้พัฒนามาตามลำดับ แต่ที่ได้การยอมรับมากที่สุดอยู่ในขณะนี้เชื่อว่าเกิดจากบิกแบง (Big bang) โดยมีสมมติฐานกำหนดว่า ณ จุดเริ่มต้นที่เกิดระเบิดขึ้นนั้นเป็น

วินาทีที่ศูนย์ ดังนั้นก่อนหน้าการระเบิดนั้นแม้เวลาก็ถือว่ายังไม่มีอยู่ ซึ่งย่อมขัดต่อความรู้สึกพื้นฐานของคนทั่วไปที่ว่าเวลา ก่อนหน้านั้นจะไม่มีได้อย่างไร และถ้าไม่มีอะไร ณ จุดเริ่มต้นนั้นเลย การระเบิดจะมีขึ้นได้อย่างไร เป็นต้น

พุทธศาสนามีคำตอบต่อคำถามที่ให้คำตอบได้ยากนี้ อย่างน้อย ๓ ลักษณะที่ไม่ขัดแย้งกัน เพียงแต่เป็นการกล่าวถึงคนละมุมหรือมีวัตถุประสงค์ในการกล่าวถึงคนละด้านกัน ลักษณะแรกที่ได้รับการพูดถึงมากเป็นเรื่องที่มีมาในพระสูตรหนึ่งที่กล่าวถึงโลกเก่าหลังจากแตกสลายพินาศไปแล้วก็ได้กลับพัฒนา ย้อนกลับขึ้นมาใหม่ตามกฎธรรมดาของวัฏจักร ขณะนั้นมีสัตว์โลกประเภทหนึ่งคืออภิสรรพรหมท่องอยู่ในจักรวาล ได้มาติดใจในสภาพทางกายภาพของโลกจนส่งผลให้สภาพร่างกายหยาบขึ้นจนกลายมาเป็นมนุษย์

เป้าหมายหลักที่พูดถึงเรื่องโลกในลักษณะนี้ ท่านต้องการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทั้งหลายนั้นมีพื้นฐานความเป็นมาเหมือนกัน จะแตกต่างกันก็ที่คุณงามความดีที่ได้ทำ มิได้แตกต่างกันมาแล้วตั้งแต่กำเนิดเหมือนดังความเชื่อในศาสนาเดิม และยังแสดงให้เห็นด้วยว่าก่อนจะมีสรรพสิ่งบนโลกนั้น จักรวาลมิได้ว่างเปล่า และโลกก็มีใช้เพื่งผุดบังเกิดขึ้นจากความว่างเปล่า แต่เป็นการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมที่เคยเสื่อมสลายไป

ลักษณะที่สองของคำตอบที่พบบ่อยคือ ท่านไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพของโลกและจักรวาล โดยชี้ว่าไม่มีประโยชน์ที่จะไปรู้เรื่องนั้น เพราะถึงได้คำตอบไปผู้ถามก็ไม่มีทาง

รู้ได้ว่าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่ ทำได้ก็เพียงเชื่อหรือไม่เชื่อในคำตอบนั้นเท่านั้น แล้วท่านก็จะดึงให้กลับมาสนใจศึกษาเรียนรู้โลก ชีวิต และสรรพสิ่งทั้งหลายในอีกมิติหนึ่ง คือโลกในฐานะของสิ่งที่มนุษย์เรารับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ และการรู้ได้ด้วยใจ อันเป็นเหตุให้เราสุขทุกข์อยู่ขณะนี้

ด้วยฐานคิดนี้ สิ่งใดๆ ที่ไม่มีอยู่ในโลกหรือจักรวาล แต่ถ้าปรากฏให้เรารับรู้ไม่ได้เลยก็จะมีผลต่อสุขทุกข์ของเราเลย จึงไม่มีประโยชน์ที่จะต้องไปรู้สิ่งเหล่านั้น ในขณะที่สิ่งเดียวกันที่ปรากฏอยู่บนโลก เช่นดอกกุหลาบดอกเดียวในแจกัน แต่ละคนกลับเห็นและมีความรู้สึกต่อกุหลาบนั้นไม่เหมือนกัน ทำให้สุขทุกข์ แตกต่างกัน พุทธศาสนาจะให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจโลกในลักษณะนี้ อิทธิพลของคำตอบที่มีอยู่มากมายในลักษณะนี้เอง มีส่วนทำให้ชาวพุทธรู้สึกว่าทัศนะของพุทธศาสนาไม่ค่อยชัดเจนในเรื่องกำเนิดของมนุษย์ หรือขอบเขตของจักรวาลในเชิงกายภาพ

ลักษณะที่สามเป็นการตอบตรงๆ ต่อการมีอยู่ของสิ่งต่างๆ ทางกายภาพว่า สรรพสิ่งทั้งหลายนั้น มีลักษณะเป็นกระแสสัมพันธ์กัน และมีมาแต่เดิมอยู่แล้วไม่มีเบื้องต้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่คำตอบนี้กลับเป็นคำตอบที่ชาวพุทธไม่ค่อยพูดถึง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะคำตอบนี้ถูกกล่าวถึงไม่มากนัก และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่คาดคิดว่าจะได้คำตอบเช่นนั้น ผู้ถามมักรู้สึกว่าคุณยังไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน ทั้งๆ ที่เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจะพบว่าเป็นคำตอบที่มีความเป็นไปได้มากกว่าคำตอบอื่น

หากพิจารณาถึงต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลายที่เรารับรู้ได้ในชีวิตประจำวัน ก็จะพบความจริงที่ตรงกันเช่นนั้นว่า ไม่มีสิ่งใดเลยที่จุ๋ๆ ก็ปรากฏขึ้นมาเองได้โดยไม่มีเหตุปัจจัยมาก่อนเลย อาหารที่เราปรุงขึ้นใหม่ คิสูตรขึ้นเอง หากไม่มีวัตถุดิบ เครื่องปรุง อุปกรณ์ในการทำ หรือไม่มีความรู้ด้านการปรุงอาหารเป็นฐานมาบ้างเลย อาหารสูตรใหม่นั้นก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดอกไม้พันธุ์ใหม่ เพลงที่แต่งขึ้นใหม่ หรือแม้สมการทางฟิสิกส์ใหม่ๆ ล้วนไม่สามารถอุบัติเกิด หรือให้ใครเสกสร้างขึ้นมาจากความว่างเปล่าได้ ล้วนต้องมีเหตุปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนทั้งสิ้น

คำตอบของพุทธศาสนาที่ว่านั้นยังย้ำหลักการสำคัญที่ว่า สิ่งทั้งหลายไม่มีตัวตนอย่างแท้จริงที่สามารถยืนยงคงอยู่ได้อย่างเอกเทศ แต่มีสภาวะอย่างที่เรารับรู้ได้นั้นเพราะมีเหตุปัจจัยหนุนอยู่มากมาย เหมือนส้มตำครกหนึ่งจะเป็นส้มตำได้ ก็ด้วยอาศัยองค์ประกอบมากมายที่มีใช่เฉพาะเครื่องปรุงเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของคนปรุง คนกิน และมิติทางวัฒนธรรมอีกมากมาย ประกอบเข้ามาด้วย แม้แต่มะละกอ เครื่องปรุงรส แต่ละอย่างก็ไม่ได้เป็นอยู่อย่างอิสระ ยังขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยอีกนับไม่ถ้วนจึงจะได้เครื่องปรุงแต่ละชนิดขึ้นมา เมื่อเป็นส้มตำแล้วก็คงสภาพนั้นอยู่ได้ไม่นาน ก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายคนกิน หรืออาจกลายเป็นเศษอาหาร แล้วยังเปลี่ยนแปลงต่อไปอีกตามเหตุปัจจัยอย่างหาที่สุดไม่ได้

มนุษย์เองก็เช่นกัน ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจก็ไม่ได้หลุดปรากฏมีขึ้นจากความว่างเปล่าเพราะพลังอำนาจของใคร หรือเป็นเรื่องเฉพาะของพ่อกับแม่เราเท่านั้น มิฉะนั้นฝาแฝดจากไข่ใบเดียวกันที่ถูกเลี้ยงดูเหมือนกัน ก็คงไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย ดังนั้นตัวเราจึงไม่มีความอิสระเอกเทศแยกจากสรรพสิ่ง แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระแสแห่งเหตุและปัจจัยที่เคลื่อนเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ คำตอบถึงความเป็นมาของมนุษย์และสรรพสิ่งของพุทธศาสนาที่ว่านี้ จึงเป็นคำตอบที่หนักแน่นและพึงดูมีเหตุผลกว่าคำตอบอื่นๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์ด้วย

อย่างไรก็ตามพุทธศาสนาไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้คำตอบเรื่องนี้เพียงเพื่อดับความสงสัยเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อทำลายความเข้าใจผิดในสภาพเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่เรามักคิดว่ามีตัวตนอยู่อย่างนั้น โดยเฉพาะในส่วนธรรมชาติของชีวิตจิตใจของมนุษย์เอง ซึ่งเมื่อทำความเข้าใจได้ถึงที่สุด ก็จะทำให้ละความยึดถือสิ่งทั้งหลายอย่างผิดพลาด นำสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงในพุทธศาสนาได้

ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าที่ผ่านมาคำตอบเรื่องความเป็นมาของมนุษย์และสรรพสิ่งในมิตินี้มักไม่ค่อยได้ถูกนำมาพูดถึง ไม่ได้นำมาขยายความ เชื่อมโยงกับหลักธรรมข้ออื่นๆ และประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติดอย่างจริงจัง เราคงพูดย้ำแต่ในเรื่องการกำเนิดจากอภิสรรพพรหมที่คนรุ่นใหม่เข้าใจได้ยาก จึงควรทำความเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์ในแง่มุมนี้ให้มากขึ้น

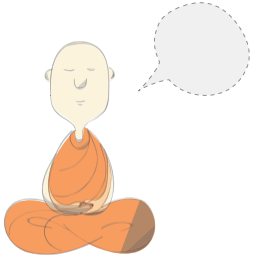

เรื่องชาติก่อนชาติหน้า
เราล้าสมัยไปหรือเปล่า

พระอาจารย์ครับ

เรื่องนรก สวรรค์ ชาติก่อน ชาติหน้า
พวกนี้มันจริง ๆ หรือเปล่าครับ ดูเหมือนเราเน้นกันมาก
คนเผ่าคนแก่ทำอะไรก็หวังบุญ หวังสวรรค์ หวังนิพพาน
ชอบเอาบาปเอากรรมมาขู่เด็ก ๆ ไม่ให้ทำอย่างโน้นอย่างนี้
พอเราแย้งก็ว่าไม่เชื่ออย่าลบหลู่ เดี่ยวจะมีอันเป็นไป
บางทีถึงกับว่ากล่าว ล่าป้างกันก็มีครับ
เหมือนให้เราใช้ชีวิตอยู่ด้วยความกลัว
งมงายกับสิ่งที่มองไม่เห็น ผมว่ามันล้าสมัย
ไม่ใช่วิธีที่กระตุ้นให้เกิดความรู้ เกิดปัญญา ถ้าคิด
กล้าพิสูจน์ ก็ไหนเราภูมิใจนึกหนาว่า
พุทธศาสนาเราเป็นศาสนา
แห่งปัญญาใจครับ

ถ้าตอบตรงๆ ว่ามีดินแดนหรือภพภูมิที่เป็นนรกสวรรค์อยู่จริงหรือไม่ ก็ต้องบอกว่าไม่รู้ แม้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปมากแต่ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีสิ่งเหล่านี้อยู่จริงหรือไม่ นอกจากเรื่องนี้แล้ว ยังมีอีกหลายๆ เรื่องในทุกศาสนา รวมทั้งในวิทยาศาสตร์เองด้วยที่เรายังไม่หาคำตอบ สิ่งที่ทำได้ดีที่สุดต่อเรื่องเหล่านี้คือ “เชื่อว่า” มี หรือไม่มีเท่านั้น แต่อาจอยู่ในรูปถ้อยคำที่ฟังดูดีขึ้นว่าเป็น “ศรัทธา” หรือว่า “สมมติฐาน”

โดยพื้นฐานคำสอนพุทธศาสนา เชื่อว่า ทุกชีวิตได้เกิดมาแล้วหลายภพชาติ เราเคยเกิดเป็นสัตว์โลกมาแล้วแทบทุกชนิด ถ้ายังดับกิเลสหมดสิ้นไม่ได้ เราก็ยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไปอีกไม่สิ้นสุด หลักกรรมผนวกเข้ากับความเชื่อนี้ ใช้เป็นหลักพื้นฐานสำคัญในการอธิบายความเป็นไปของชีวิตมนุษย์และสัตว์ ว่าเพราะเหตุใดแต่ละชีวิตจึงมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่และเป็นไปในแบบที่เห็น ทั้งที่เป็นฝาแฝดมีพื้นฐานชีวิตและได้รับการเลี้ยงดูมาเหมือนๆ กัน ก็ยังมีนิสัยและความเป็นไปของชีวิตที่แตกต่างกัน

ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังถูกต่อยอดด้วยวรรณกรรม ตำนาน เรื่องเล่า และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นับตั้งแต่ความฝัน เรื่องเล่าจากคนใกล้ชิด คำสอนของครูอาจารย์ ที่เชื่อว่าท่านได้ฤทธิ์ทรงฌาน ประสบการณ์ของคนที่เคยเจอผี

หรือมีจิตสัมผัสวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้ว เรื่องเล่าจากผู้ป่วยหนัก จากญาติที่ใกล้ตาย หรือแม้แต่คนที่เชื่อกันว่าตายไปแล้ว และกลับฟื้นคืนมาเล่าให้ฟัง ซึ่งล้วนออกมาในทำนองเดียวกันว่า ได้ไปพบนรกสวรรค์สภาพอย่างนั้นอย่างนี้

อย่างไรก็ตามเหตุผลและปรากฏการณ์ทั้งปวงนี้ก็อาจจะช่วยยุติข้อโต้แย้งต่างๆ ลงได้ เพราะยากที่จะพิสูจน์หรือแสดงให้ผู้อื่นได้เห็นเช่นนั้นด้วย เหตุผลที่หนักแน่นที่สุดในส่วนของชีวิตในชาติที่ผ่านมาคืองานวิจัยที่เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบของภาควิชา Perceptual Study คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ที่ศึกษาปรากฏการณ์ระลึกชาติได้ของคนทั่วโลกมานับสิบปี ซึ่งพบว่ามีผู้ที่กล่าวถึงชีวิตในอดีตของตน เฉพาะส่วนที่มีหลักฐานชัดเจนโต้แย้งได้ยาก ว่ามีถึงกว่า ๒,๕๐๐ ราย ที่พอช่วยยืนยันได้บ้างว่าผู้ที่ตายไปแล้วมาเกิดใหม่เป็นอีกคนหนึ่งในปัจจุบันได้จริง*

อย่างไรก็ตามถ้ายึดตามคัมภีร์หลักคือพระไตรปิฎก เรื่องนรกสวรรค์ ชาติก่อน ชาติหน้านั้น แม้จะมีอยู่อย่างชัดเจนแต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่สำคัญนักในพุทธศาสนา เพียงแต่ได้รับการขยายความเน้นให้สำคัญมากขึ้นในคัมภีร์ที่เขียนขึ้นภายหลัง คืออรรถกถาฎีกา และวรรณคดีทางพุทธศาสนา

.....
* สนใจรายละเอียดศึกษาได้ที่ <https://med.virginia.edu/perceptual-studies/>

ในด้านเหตุผลเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก เนื่องจากศาสนาเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดในการใช้รักษาความสงบเรียบร้อยให้สังคมในอดีต ที่ระบบกฎหมาย และกลไกการควบคุมลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างปัจจุบัน การเสริมให้ภาพนรกมีความโหดร้ายน่ากลัวเป็นจริงเป็นจังได้มากเพียงใด ก็ย่อมช่วยป้องกันการกระทำความผิดเบียดเบียนกันได้มากเท่านั้น การสร้างภาพสวรรค์ให้น่ารื่นรมย์งดงามก็ช่วยกระตุ้นให้คนอยากทำความดี ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีอบอุ่นเอื้อเฟื้อกันได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับยุคนี้ที่ระบบกฎหมายและกลไกต่างๆ ของสังคมได้รับการพัฒนาขึ้นมากและขยายครอบคลุมไปอย่างทั่วถึง ประกอบกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สำรวจทั้งใต้ดิน บนอากาศ และอวกาศ ยังไม่มีเค้าว่าจะพบเรื่องราวที่จะยืนยันความมีอยู่ของภพภูมิเหล่านั้น (แต่ก็ยังปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่มีอยู่จริง) การสร้างภาพของนรกให้ดูน่ากลัวจริงจัง จนไปกดขี่สติปัญญา ความคิด พลังสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ จึงไม่มีความจำเป็นนัก ทั้งทำให้คนรุ่นใหม่มองเป็นเรื่องงมงายไร้เหตุผลด้วย

พุทธศาสนาให้ความสำคัญนรกสวรรค์ไว้ในอีกมิติหนึ่ง ว่าเป็นสำนึกและความรู้สึกสุขทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจของตนหลังจากการทำความดีหรือชั่วไปแล้ว ความทุกข์กังวลใจและผลเสียที่สืบเนื่องจากการทำร้ายผู้อื่นมานั้น คือสภาพแห่งนรกในใจ ส่วนความสดใสอิ่มเอมสดชื่นเมื่อได้ทำประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น ก็

เป็นส่วนหนึ่งแห่งสวรรค์ อย่างไรก็ตามการจะไปปลงล้างความเชื่อ นรกสวรรค์ของคนรุ่นก่อนๆ ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายนัก และอาจไม่มีความจำเป็นต้องทำเพราะยังมีประโยชน์ในบางกรณี จึงไม่ควรนำประเด็นนี้มาเป็นเรื่องที่ต้องโต้แย้งหรือสร้างความขัดแย้งระหว่างกัน

สำหรับคนรุ่นใหม่แล้วความเป็นไปได้ต่อหลักความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ ผีสาง เทวดา และชาติก่อนนั้นเป็นไปได้ใน ๓ ลักษณะ คือ ๑) เชื่อในเรื่องเหล่านี้ในแบบที่บรรพบุรุษเคยเชื่อถือมา เหมาะสำหรับผู้ที่ได้รับการอบรมปลูกฝังให้มีความเชื่อเช่นนั้นมาก่อน และไม่มีความรู้สึกละคายใดๆ บางคนอาจเคยได้รับประสบการณ์ตรงหรือรับรู้มาจากคนใกล้ชิดที่น่าเชื่อถือว่าเป็นสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง และเราก็เชื่อว่าเป็นจริงตามนั้น

ความเชื่อเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องเสียหาย ไม่ได้แปลว่าเรางมงายกว่าคนอื่น หรือเป็นคนล้าสมัย เพราะแม้ฝ่ายวิทยาศาสตร์เองก็ยังคงมีความพยายามศึกษาเรื่องนี้กันอยู่ ความเชื่อในเรื่องนี้อย่างพอเหมาะพอดีช่วยให้ตั้งมั่นประพฤติตัวอยู่ในความดีได้อย่างมั่นคง อดทนตั้งใจในการทำสิ่งชั่วร้ายได้ดี เพียงแต่ต้องระวังไม่ให้ความเชื่อเหล่านี้ก้าวล้ำมาขัดขวางการทำความดี หรือผลักดันให้ร่วมทำสิ่งใดที่ไม่ถูกต้อง งมงาย ไม่ชอบธรรม สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น หรือแม้แต่ขัดขวางการพัฒนาสติปัญญาของตน

ลักษณะที่ ๒ คือปฏิเสธความเชื่อเหล่านี้อย่างสิ้นเชิง คิดว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีจริง เพราะไม่เคยมีประสบการณ์จริงเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เลย คิดว่าเป็นเพียงเรื่องราวที่สร้างขึ้นมาเพื่อควบคุมคนให้อยู่ในกรอบแห่งความดี เป็นการใช้อำนาจอย่างแยบยลของใครบางคนเพื่อให้เขาได้ครองอำนาจเหนือกว่าหรือเอาเปรียบคนอื่นได้ง่ายขึ้น ความคิดเช่นนี้จะช่วยให้ผู้นั้นมีความอิสระในชีวิต ใช้วิจารณญาณได้ดี ไม่กลัวต่ออำนาจลึกลับ และมีพลังความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้กรอบของจารีตประเพณี หรือความกลัวต่างๆ

แต่ก็ต้องระวังมิให้ความเชื่อนี้สุดโต่งหรือรุนแรงเกินไป จนกลายเป็นผู้ที่คอยคัดค้านโจมตีผู้ที่คิดไม่เหมือนตน รวมทั้งต้องมีหลักคิด มีจิตใจที่เข้มแข็งพอ มีทางออกที่ชัดเจน เมื่อตนต้องเผชิญความทุกข์หรือปัญหาใหญ่ในชีวิต เพราะผู้ที่ไม่เชื่อในผลกระทบในอดีต และการรับผลกระทบในอนาคตหลังตายไปแล้ว มักตัดสินใจจบชีวิตตนเองได้ง่ายกว่าเมื่อถูกปัญหามารุมเร้า เพราะคิดว่าเมื่อจบชีวิตจะทำให้ปัญหาและความทุกข์ของตนยุติไปได้ทันที ทำให้ขาดความเข้มแข็งมุ่งมั่นเพื่อฝ่าฟันแก้ปัญหา

ลักษณะสุดท้าย คือไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้มากนัก กล่าวคือรับรู้ว่ามีชาติก่อนชาติหน้า นางฟ้า เทวดา รวมทั้งสวรรค์นรกอาจจะมียอยู่ แต่ไม่ได้ให้ความสนใจ ไม่ให้เรื่องเหล่านั้นมาเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของชีวิตหรือการตัดสินใจของตน คือมิใช่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความกลัวนรก หรือทำดีเพียงเพื่อหวังบุญรอสวรรค์ แต่ใช้ปัญญาพิจารณาทำความดี

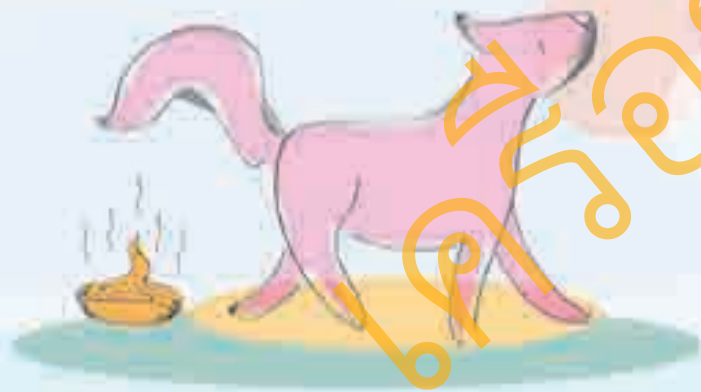
เพราะว่าเป็นสิ่งที่ดี สร้างสุขสงบเย็นขึ้นในใจ และยังไปเกื้อกูลต่อผู้คน สังคม จะเลี่ยงการทำชั่วเบียดเบียนผู้อื่น เพราะเห็นผลร้ายที่เกิดขึ้นทั้งในจิตใจตน และผลเสียแห่งการเบียดเบียนผู้อื่น หรือทำสิ่งแฉดล่อมให้เสียหาย

หลักคิดและการกระทำเช่นนี้ช่วยให้สังคมดำรงอยู่อย่างสงบสุขได้ ความคิดก็ไม่ถูกจำกัด ไม่ถูกบังคับให้กลัว หรือกดดันให้เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ และยังมีชีวิตที่ดำเนินไปโดยไม่ประมาท เพราะหากแก่นนรกสวรรค์หลังตายมีอยู่จริง การดำเนินชีวิตตามหลักการนี้ก็ไม่นำพาให้ต้องตกนรกลำบาก หากเกิดความทุกข์หรือปัญหาใหญ่ในชีวิต ความคิดเรื่องกรรมเก่าและชาติหน้า ก็อาจมาช่วยคลายปัญหาให้บรรเทาลงได้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้เห็นและยอมรับในทางออกอื่นๆ ได้ง่ายกว่ากลุ่มที่ปฏิเสธเรื่องนี้อย่างสิ้นเชิง

ไม่ว่าเราจะเชื่อเรื่องนี้ในลักษณะใด ขอให้ตระหนักว่าเราล้วนแต่เพียง “เชื่อ” ด้วยกันทั้งนั้น แม้เรา “คิดว่า” เรารู้ชัด แต่ก็ไม่สามารถที่จะนำไปแสดงหรือพิสูจน์ให้คนอื่นรู้ได้เช่นเรา จึงไม่ควรให้เรื่องนี้มาเป็นจุดที่สร้างความขัดแย้งกับผู้อื่นหรือสังคม แม้เราเชื่อในเรื่องนี้ต่างกันแต่ก็สามารถละความชั่วทำความดีช่วยเหลือสังคมได้เหมือนกัน และอย่าให้เพียงความคิดปฏิเสธเรื่องชาตินี้ ชาติหน้า นรก สวรรค์ มาฉกให้เราต้องหันหลังให้กับพระพุทธศาสนา เพราะเห็นว่างมงาย จนพลาดโอกาสที่จะพบหลักดำเนินชีวิตดีๆ ในพุทธศาสนาไป

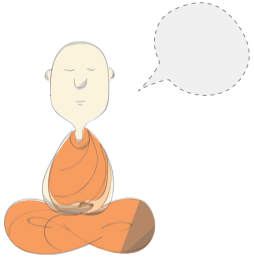

กรรมเก่าคอยขวางเรา ในทุกเรื่อง

พระอาจารย์ครับ

เขາว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเราขณะนี้
ไม่ว่าบ้านจะเกิดไฟไหม้ เดินไปเหยียบขี้หมา
อยากเลี้ยงปลา หรือแม้แต่ว่าการเป็นหวัด
ก็ล้วนเป็นผลจากกรรมเก่าของเราทั้งนั้นหรือครับ
ถ้าแบบว่าตอนนี้ผมเกิดไม่อยากทำบุญ
อยากจะตบหัวเพื่อน อยากไปเสพยา รู้ว่าด่าแม่ใคร
มันก็น่าจะเป็นผลของกรรมเก่าด้วยนะครับ
เป็นสิ่งที่ผมเลี่ยงไม่ได้เหมือนกัน
มันจึงไม่ควรจะเป็นความผิดของผม
เพราะกรรมเก่ามากำหนด
ให้ผมทำอย่างนั้นนี่ครับ

ความเชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมเก่า (วิบาก) เป็นความเชื่อที่มีมานานแล้วก่อนที่พุทธศาสนาจะอุบัติขึ้นเสียอีก แม้กฎแห่งกรรมจะเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนา แต่ความเชื่อเรื่องกรรมในพุทธศาสนาก็มีขอบเขตเฉพาะที่แตกต่างจากความเชื่อเรื่องกรรมที่มีมาแต่เดิม แต่ต่อมาระยะหลังที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถูกเผยแพร่ไปยังท้องถิ่นต่างๆ แม้แต่ในประเทศไทยเองความเชื่อเรื่องกรรมก็ได้รับการอธิบายให้แตกต่างไปจากหลักการแท้ๆ ในพุทธศาสนาพอควร

โดยนัยของพุทธศาสนา หากจะตีความอย่างกว้างที่สุดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นหรือไม่ได้เกิดขึ้นกับเราขณะนี้ เป็นเพราะผลของกรรมเก่าของเราทั้งสิ้นก็ไม่ผิด ดังตัวอย่างที่ถามมาข้างต้นว่า แม้การเดินเหยียบขี้หมา หรือว่าเกิดเป็นหวัดขึ้นมาก็ล้วนแต่เป็นผลของกรรมเก่าของเราทั้งสิ้น หรือจะยิ่งไปกว่านั้น ไม่ว่าการที่เราต้องเปียกฝน โดนเพื่อนด่า หมาเหี่ยวใส่ ไปเรียนไม่ทัน ควันเข้าตา อารมณ์เสีย ฯลฯ ก็ล้วนแต่เป็นกรรมเก่าเช่นกัน

หลายเรื่องที่อาจดูเหมือนเป็นเรื่องนอกตัว เช่น แผ่นดินไหว ไฟดับ ตำรวจจับเด็กแว้น แพนหกล้ม ส้มไม่หวาน น้ำตาลหมด มดย้ายรัง ฯลฯ จะกล่าวว่าเป็นผลของกรรมเก่าที่ทำให้เราได้รับรู้ หรือต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ ก็ได้ หรือแม้แต่การ

ที่อีกคนหนึ่งไม่ได้พบหรือไม่ได้รับรู้ว่ามีเหตุการณ์ที่วุ่นๆ เกิดขึ้น ก็เนื่องจากเป็นผลแห่งกรรมเก่าของเขาก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ความรู้สึกของเราที่เกิดจากการได้รับรู้หรือไม่ได้รับรู้เหตุการณ์เหล่านั้นว่าจะเป็นอย่างไรร ก็เป็นผลจากกรรมเก่าของเราอีกด้วย

แต่หลักการของพุทธศาสนาก็มีส่วนที่แตกต่างจากความเชื่อในหลักการในลัทธิความเชื่ออื่นๆ อยู่ด้วย ในที่นี้ขอสรุปให้เห็นหลักการสำคัญเบื้องต้นที่แตกต่างกัน ๓ ประการ ดังนี้

ประการแรกคือ สำหรับพุทธศาสนาแล้ว ณ ขณะที่ได้รับผลของกรรมเก่าอยู่นั้น มนุษย์ที่สติสัมปชัญญะสมบูรณ์ทุกคนมีศักยภาพและอิสรภาพในการที่จะสร้างกรรมใหม่ของตนขึ้นได้ แม้ว่าการที่เราจะใช้ศักยภาพนั้นหรือไม่ หรือว่าใช้ในทิศทางใดก็ไม่พ้นที่จะมีผลจากกรรมเก่าอยู่ด้วยระดับหนึ่ง แต่มิใช่ว่าชีวิตของเราขณะนั้นจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลจากกรรมเก่าแต่เพียงอย่างเดียว

ด้วยหลักการนี้เองทำให้พุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่นอย่างสิ้นเชิง เพราะนอกจากจะประกาศอิสรภาพของมนุษย์จากอิทธิพลของพระเจ้า เทพเจ้าดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ยังไม่ยอมรับอำนาจเบ็ดเสร็จของกรรมเก่า รวมทั้งความบังเอิญทั้งปวงที่มากำหนดความเป็นไปของชีวิตเราด้วย แต่ละขณะที่กำลังรับผลกรรมเก่า นั้นมนุษย์ก็มีความสามารถในการตัดสินใจทำกรรมใหม่เพื่อพัฒนาตนเองให้พ้นจากอำนาจลึกลับหรือกรรมเก่าได้ แม้จะไม่ใช่เรื่องง่ายนักก็ตาม

หลักการนี้ยังทำให้การเป็นพระพุทเจ้า พระอรหันต์ หรือ การปฏิบัติเพื่อพ้นจากทุกข์ทั้งหลายในพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่ เป็นไปได้ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตน และยังทำให้หลักธรรมหรือ ข้อปฏิบัติในพุทธศาสนาเต็มไปด้วยเรื่องของสติ การมีทัศนคติ ที่ถูกต้อง ความไม่ประมาท ความเพียร หรือแม้แต่การยับยั้งใจ ตั้งเจตนาที่จะละเว้นจากการทำความชั่วต่างๆ หรือกล่าวอย่าง รวบรัดว่าเพราะหลักกรรมในพุทธศาสนาเป็นเช่นนั้น จึงส่งผล ให้ข้อปฏิบัติในพุทธศาสนาปรากฏออกมาในรูปของศีล สมาธิ ปัญญา หรืออริยมรรคทั้ง ๘ องค์

ด้วยเหตุนี้เองทำให้เราอาจไม่ได้ว่า ที่ทำไปเช่นนั้นเป็นเพราะ ผลของกรรมเก่าในอดีตบังคับให้ทำ ไม่ใช่ความผิดของเรา แม้ กรรมเก่าจะเป็นเหตุให้เราต้องเหยียบขี้หมา หรือถูกตำแม่ แต่ ถ้าขณะนั้นเรามีสติ ตั้งใจรักษาศีล และฝึกใช้ปัญญามาบ้าง เรา ก็เลือกได้ที่จะไม่โกรธ ไม่เตะหมา หรือชกหน้าคนตำแม่เรา แต่ เลือกที่จะขำในความซุ่มซ่ามของตนเองที่ไม่มองทาง หรือสงสาร คนที่ตำแม่เราอย่างไม่มีเหตุผล เช่นเดียวกับที่กรรมเก่าอาจทำให้ เรามีพรสวรรค์ในการวาดภาพ แต่ขณะนั้นเราจะนำพรสวรรค์นั้น ไปใช้อย่างไร เราสามารถเข้าไปมีส่วนในการเลือกและตัดสินใจ ด้วยได้

ข้อแตกต่างประการที่ ๒ ของหลักกรรมในพุทธศาสนา คือ กรรมเป็นเรื่องเฉพาะตน เพราะกรรมมีองค์ประกอบสำคัญคือ เจตนาในการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย วาจา หรือ

ทางใจ ซึ่งไม่มีใครกำหนดหรือสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเจตนา ขณะลงมือทำกิจใดๆ ของเราได้ ถ้าเราไม่ยินยอม ทำได้อย่างมาก เพียงให้คำแนะนำว่าควรตั้งเจตนาอย่างไร เมื่อต้องรับผลของ กรรม ผู้ลงมือทำจึงต้องเป็นผู้รับผลนั่นเอง เราจึงไม่สามารถรับ เคราะห์ รับผลของกรรมแทนใครได้ รวมทั้งไม่สามารถทำบุญ สร้างความดี แทนใครได้เช่นกัน (เราสามารถอุทิศบุญให้ผู้อื่นได้ แต่เขาจะได้รับหรือไม่ เรากำหนดไม่ได้เป็นเรื่องของผู้นั้น)

โดยหลักของพุทธศาสนาเมื่อทำกรรมใดๆ แล้ว กรรมย่อม ให้ผลทันทีในหลายลักษณะ เพียงแต่มนุษย์เรามีข้อจำกัดในการ สังเกตผลที่เกิดขึ้นจากกรรมนั้น อาจเป็นเพราะเราเคยชิน หรือ ไม่สนใจต่อผลของกรรมที่เกิดขึ้น หรือกรรมอาจส่งผลกระทบ น้อยมาก ละเอียดเกินความสามารถของเราที่จะรับรู้ได้ ต้องรอ สะสมทำบ่อยๆ หรือต้องมีการกระทำอื่นมาผนวกมากระตุ้นจึง จะเห็นผลชัดขึ้นมา

เปรียบได้กับการเติมน้ำตาลช้อนหนึ่งลงในน้ำสะอาด ๑ แก้ว เมื่อคนให้ละลายดีแล้วดื่ม เราคงรับรู้ถึงเพียงรสหวานเล็กน้อย ขณะดื่ม แต่ถึงพยายามเพียรใดก็คงไม่ได้รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลง ใดๆ ในร่างกายอันเนื่องจากน้ำตาลเลย แม้ น้ำตาลนั้นจะส่งผล ต่ออวัยวะและการทำงานของร่างกายหลายระบบก็ตาม และยัง ส่งผลสืบเนื่องต่อไปอีกยาวนานมาก แม่น้ำตาลทั้งหมดนั้นจะ ถูกแปรรูปหรือขับออกจากร่างกายไปจนหมดสิ้นแล้วก็ตาม

แต่ถ้าน้ำผสมน้ำตาลแก้วนั้นถูกส่งให้กับผู้ป่วยเบาหวานที่กำลังจะช็อกเพราะขาดน้ำตาล เขาย่อมรู้สึกได้อย่างชัดเจนว่า น้ำผสมน้ำตาลที่ดื่มนั้น ทำให้เขารู้สึกค่อยๆ ฟื้นคืนขึ้นเป็นลำดับ การได้ดื่มครั้งนั้นอาจทำให้เขาเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง ไปสนใจในการกินยา ดูแลตนเองมากขึ้น ควบคุมอาหาร และส่งผลให้เขามีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันด้วย หรือจะให้อย่างยิ่งไปกว่านั้นคนที่ดื่มอาจรู้สึกว่าเขาโชคดีมากที่ได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง แทนที่จะต้องตายไปตอนนั้น หันมาทำบุญ ปฏิบัติธรรม เสียสละ ช่วยเหลือสังคมอีกสารพัดก็ยังได้ ทั้งๆ ที่น้ำตาลในน้ำแก้วนั้นได้ถูกใช้หรือขับออกจากร่างกายหมดไปนานหลายปีแล้วก็ตาม

ผลของกรรมแม้จะเกิดขึ้นทันทีหลังจากทำ แต่เป็นสิ่งที่เกินความสามารถที่เราจะรู้ผลทั้งหมดที่จะเกิดขึ้น และไม่รู้ชัดว่าผลนั้นจะเป็นไปในลักษณะใดบ้าง เพราะมันได้เข้าไปผนวกเหตุปัจจัยอื่นๆ อีกนับไม่ถ้วน แล้วส่งผลกระทบสืบเนื่องต่อไปอีกนานเกินกว่าที่จะประมาณได้ นั่นคืออาจจะเลยจากชีวิตนี้ไปกำหนดสภาพชีวิตความเป็นไปหลังจากตายไปแล้ว ให้ไปตกนรก อยู่บนสวรรค์ หรือส่งผลเมื่อเกิดใหม่ในชาติต่อไปด้วย

พุทธศาสนาจึงมีหลักอย่างหนึ่งว่า เราไม่มีทางรู้ว่าผลของกรรมที่เราทำไปแล้วว่าจะเกิดผลอย่างไร เราจึงไม่จำเป็นต้องไปค้นหาว่าสภาพชีวิตหรือสิ่งที่ปรากฏต่อเราขณะนี้ เป็นผลเนื่องจากการทำกรรมใดไว้ในอดีต เพราะนอกจากไม่มีทางรู้ได้ชัดแล้ว ยังไม่เกิดประโยชน์ใดๆ อีกด้วย

ที่ว่าไม่เกิดประโยชน์เพราะเป็นลักษณะเฉพาะของกรรมในพุทธศาสนาที่ต่างจากกรรมในศาสนาอื่นประการที่ ๓ กล่าวคือ กรรมเมื่อทำไปแล้วไม่มีทางแก้ไข ลบล้าง เปลี่ยนแปลงได้เลย พุทธศาสนาจึงไม่มีพิธีล้างบาป ชำระกรรมที่ทำไปแล้วให้หมดกลับไปบริสุทธิ์เหมือนเดิม เหมือนในลัทธิความเชื่ออื่น

เปรียบได้กับคนที่ดื่มยาพิษเข้าไปแล้ว เราไม่มีทางที่จะย้อนไปช่วยให้เขาไม่ดื่มยาพิษ หรือสั่งให้ยาพิษไม่ออกฤทธิ์ ให้หมดพิษต่อร่างกายได้ สิ่งที่เขาทำได้ก็คือทำกิจกรรมใหม่ เช่น ล้างคอให้อาเจียน ล้างท้อง ให้กินผงถ่านไปดูดซับสารพิษนั้น ให่ยาชนิดใหม่เข้าไปต้านพิษ หรือทำให้มีการขับสารพิษออกจากร่างกายให้เร็วที่สุด เป็นต้น

ดังนั้นสิ่งที่ชาวพุทธทำได้เมื่อพบว่าทำอะไรผิดพลาดไป คือ การตระหนักรู้ ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้น แล้วระมัดระวังป้องกันไม่ให้ความผิดพลาดนั้นเกิดขึ้นอีก รวมทั้งไม่ควรย่ำคิดซ้ำถึงความผิดพลาดนั้นอีก จะให้ดีกว่านั้นก็ควรทำกรรมใหม่ที่จะช่วยเยียวยาความผิดพลาดที่เกิดจากกรรมเก่านั้นให้ลดลง เช่น การไปขอโทษคนที่เราล่วงเกินไว้ ไปชดเชยความเสียหายที่เกิดกับเขา หรือช่วยหาทางป้องกันไม่ให้คนอื่นเกิดความผิดพลาดแบบเรา เป็นต้น

แม้แต่การสะเดาะเคราะห์ ทำพิธีกรรม หรือทำบุญกับพระ ก็ไม่ได้ช่วยล้างกรรมที่ทำแล้วให้หมดไปได้ แต่เป็นกรรมใหม่ที่พอจะช่วยลดความรู้สึกผิดติดอยู่ในใจของผู้ทำลงได้ โดยเฉพาะเมื่อคู่กรณีเกิดละโลกนี้ไปแล้ว เมื่อเพ่ลลอคคืดเรื่องทีผิตนั้นผุดขึ้นมในใจ ก็ชวนให้นึกถึงกรรมใหม่คือได้ทำบุญอุทิศให้เขาไปแล้ว ช่วยให้คลายความทุกข์ตัดการปรุ่งแต่งถึงความผิตพลาดในอดีตได้เร็วขึ้น

หลักกรรมในพุทธศาสนาที่ควรรู้อีกประการหนึ่งคือ การกระทำกิจหนึ่งครั้งนั้น พุทธศาสนาไม่ได้มองว่าเป็นการทำความแค่กรรมเดียว แต่ประกอบด้วยกรรมย่อยๆ จำนวนมาก เพราะเจตนาหรือความรู้สึกในใจที่มีต่อการทำกิจกรรมจนกว่าจะเสร็จนั้น อาจเปลี่ยนแปลงไปได้มากมาย ซึ่งอาจมีทั้งบุญและบาปปนๆ กันอยู่เต็มไปหมด แค่การตบยุงหนึ่งตัวก็อาจประกอบด้วย การทำความมากมาย ดังนั้นการตบยุงตายหนึ่งตัวในแต่ละคน หรือแม้แต่คนเดียวกันในคนละสถานการณ์ก็สร้างกรรมที่แตกต่างกัน

เช่นคนหนึ่งเมื่อรู้สึกคันที่แขนแล้วเกา แต่ไปถูกตัวยุงที่เกาะกินเลือดอยู่ตาย โดยไม่รู้เลยว่าตนถูกยุงกัดอยู่ก่อน และไม่คิดว่าจะฆ่ายุงตัวนั้นเลย ก็ไม่บาป ไม่ผิดศีล ไม่จัดว่าเป็นอกุศลกรรมหรือความชั่วเลย แต่หลังจากนั้นคนนั้นอาจรู้สึกผิต จิตเศร้าหมอง เพราะตั้งใจไว้ตั้งแต่เช้าว่าวันนี้เป็นวันเกิดของตนจะไม่ฆ่าสัตว์ชนิดใดเลย แต่กลับต้องมาฆ่ายุง จิตขณะนั้นก็เป็นอกุศลกรรมจัดว่าบาปเกิดขึ้นแล้ว

แต่ถ้าคนนั้นหลังจากรู้ว่ายุงตายเขากลับนึกขอโทษยุง รู้ว่าไม่ตั้งใจทำร้ายเลย ถือว่าเป็นกรรมของยุง เขาได้ช่วยให้ยุงหมดกรรมไปชาติหนึ่ง บุญใดที่เขาทำมาก็ขออุทิศให้ยุงตัวนั้นได้ไปเกิดในสุคติเกิด เจตนาและการกระทำเหล่านี้ถือว่าเป็นบุญกุศล เขาได้บุญเพิ่มขึ้นหลังจากยุงตัวนั้นตาย เพราะจิตใจประกอบด้วยความกรุณาสงสาร มีเมตตาแผ่ส่วนบุญให้ยุงด้วย

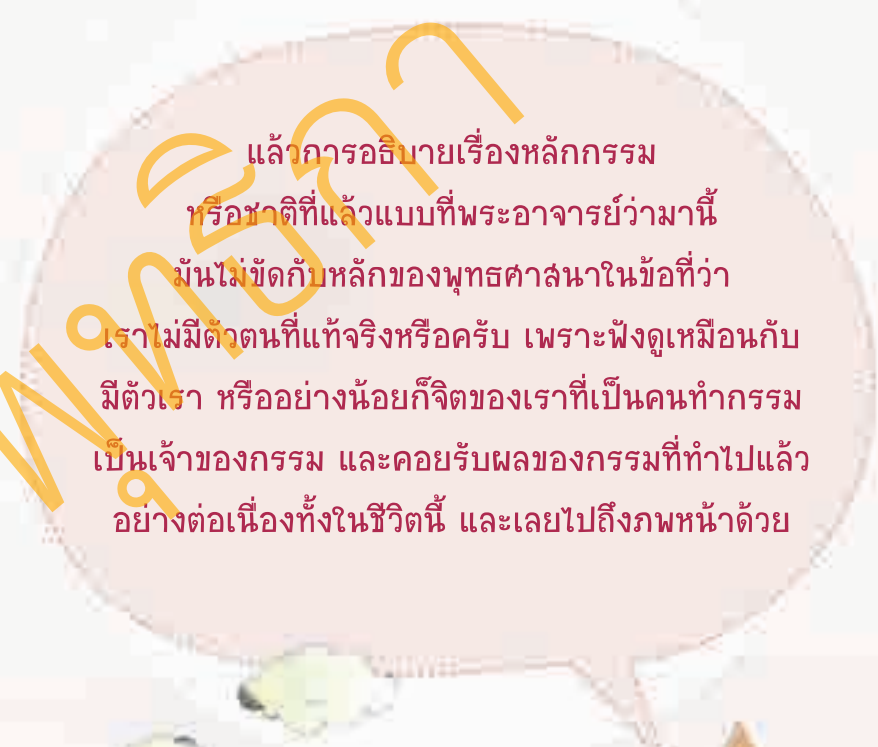
อีกคนหลังจากยุงตายอาจรู้สึกยินดีนิดๆ สมน้ำหน้าที่ยุงตายอยากมากัดเขา แต่มีสติระลึกได้ว่าคิดแบบนี้ไม่ดีก็หยุดแล้วแผ่เมตตาให้ยุง ช่วงแรกเขาก็ได้บาป ช่วงต่อมาก็ได้บุญไป ส่วนอีกคนไม่ใช่แค่ดีใจที่ยุงตาย แต่สมน้ำหน้ายุงตัวนั้นที่ตายเสียได้ สะใจที่ยุงที่มากัดเขาตายเสียได้ จิตใจที่เต็มไปด้วยความโกรธ ความสะใจ ดีใจในความสูญเสียของผู้อื่นเช่นนี้ก็เป่่นบาป และบาปหนักกว่าคนแรกทีรู้สึกผิตคำสตัยทีให้ไว้เสียอีก

จะเห็นได้ว่าการทำยุงตายเหมือนกัน แต่กรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละคนนั้นแตกต่างกันได้มากมาย กรรมเหล่านั้นเองก็ได้มีส่วนปรุ่งแต่งจิตของผู้นั้นไปในทันที เหมือนได้ดื่มยาพิษหรือน้ำสมน้ำาตาลเข้าไปแล้ว ย่อมส่งผลทันทีและต่อเนื่องตลอดไป เพียงแต่เขาไม่อาจรู้ได้ชัดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเท่านั้นเอง

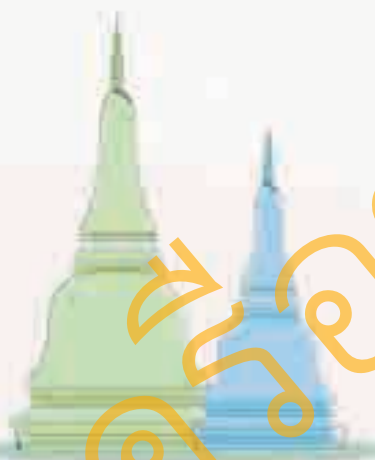

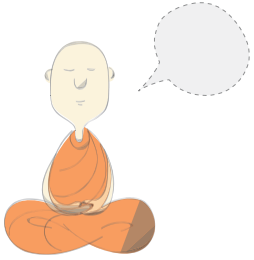

ก็ไหนบอกไม่มีอิตตา
แต่ทว่ามีกรรมเก่า

แล้วการอธิบายเรื่องหลักกรรม
หรือชาติที่แล้วแบบที่พระอาจารย์ว่ามานี้
มันไม่ขัดกับหลักของพุทธศาสนาในข้อที่ว่า
เราไม่มีตัวตนที่แท้จริงหรือครับ เพราะฟังดูเหมือนกับ
มีตัวเรา หรืออย่างน้อยก็จิตของเราที่เป็นคนทำกรรม
เป็นเจ้าของกรรม และคอยรับผลของกรรมที่ทำไปแล้ว
อย่างต่อเนื่องทั้งในชีวิตนี้ และเลยไปถึงภพหน้าด้วย

ดูเผินๆ อาจเหมือนขัดแย้งกัน แต่ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่าไม่ได้ขัดแย้งกันเลย แถมยังเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอีกด้วย เพราะหากมีตัวตนที่แท้จริงคงทนอยู่ได้โดยตัวมันเองแล้ว กรรมก็จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อตัวตนนั้นไม่ได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างทันทีอย่างที่เคยยกตัวอย่างไว้ และเปลี่ยนแปลงเรื่อยไปจนไม่เหลือสภาพเดิมแห่งตัวตนนั้น หรือภาวะแห่งการสิ้นสภาพแห่งการเป็นตัวตนนั้นยังเป็นไปได้เลย

ที่เราดูเหมือนว่าขัดกันเป็นเพราะว่าพูดหรืออธิบายกันคนละระดับ คล้ายๆ กับที่เราพูดว่าเป็นกรรมของประเทศไทยที่มันมีการเมืองทุจริต ข้าราชการฉ้อฉล แม้อุดมสมบูรณ์แต่ก็พัฒนาไม่ทันนานาประเทศ แต่เรารู้ดีว่าตัวประเทศไทยนั้นไม่ได้มีอยู่จริงๆ ทำกรรมใดๆ ไม่ได้เลย เราแค่ตกลงสมมติกันว่าเขตพื้นที่ตรงนี้เรียกว่าประเทศไทย คนที่เกิดอยู่ในพื้นที่นี้คือคนไทย ผลผลิตต่างๆ ที่เกิดจากพื้นที่นี้เป็นผลผลิตของชาติไทย ขยายไปก็เป็นรายได้ของประเทศไทย ข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้ร่วมกันก็เรียกว่ากฎหมายไทย คนที่มาใช้กฎหมายขับเคลื่อนประเทศก็เรียกนักการเมือง ข้าราชการไทยไปเท่านั้น

แต่เนื่องจากตั้งแต่เกิดมาเราก็คุ้นเคยกับสิ่งนี้ และไปยึดเอาว่าเราคือคนไทย พื้นที่นี้คือประเทศไทยอย่างเป็นจริงเป็นจัง ต่อมาเมื่อมีคนจากพื้นที่อื่นมาด่า มาชมคนในพื้นที่นี้เราก็มองว่าเขา

ด่าหิ เราชมคนไทย เราโกรธแทน อายแทน ดีใจแทนคนในพื้นที่นี้คนอื่นๆ ด้วย หากใครเอาธงไตรรงค์มาเผา มาเหยียบ เราก็เจ็บปวด โกรธแค้น ทำร้าย หรือชวนกันไปทำร้ายเขา จนอาจกลายเป็นสงครามที่เรายอมสละชีวิตไปต่อสู้ ยอมตายเพื่อรักษาประเทศไทยที่สมมติกันขึ้นมาได้ ประเทศไทยแม้เพียงถูกสมมติขึ้นมา ไม่มีอยู่จริง ไม่มีชีวิต ไม่สามารถทำกรรมใดได้ แต่ก็สามารถทำให้เราที่สมมติว่าเป็นคนไทย ดีใจ โกรธ แค้น สุข ทุกข์ได้ และทำให้เกิดเสมือนมีกรรมของประเทศไทยขึ้นได้

อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าการอธิบายว่าสรรพสิ่งทั้งหลายไม่มีตัวตนที่แท้จริง ขัดแย้งกับหลักกรรม ที่ต้องมีตัวผู้ทำกรรมและผู้รับผลของกรรมอยู่ ก็เพราะ *ความยึดถือว่ามีตัวเรา* เมื่อมีความรู้สึกพึงลืกว่ามีเรา หรือเป็นตัวเราอยู่ ก็ทำให้มีของของเรา มีคนอื่น และของของคนอื่นตามมา

ความยึดถืออย่างพึงลืกว่ามีตัวเราเอง เป็นพลังที่ทำให้กรรมส่งผลต่อเรา (ที่ยึดมั่นเอาเองว่ามีอยู่) เมื่อทำกิจใดๆ ด้วยความรู้สึกว่ามีเราเป็นผู้ทำ ย่อมส่งผลให้ยึดเอาผลจากการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นของเราไปโดยปริยาย ความรู้สึกสุข ทุกข์ แค้นเคือง สงสาร ดีใจ เบื่อ กลัว เหนื่อย ฯลฯ ที่เกิดขึ้นขณะทำกิจนั้นๆ ก็ถูกยึดโยงเข้ามาเป็นความรู้สึกของเรา แล้วกลืนเข้ามาเป็นหนึ่ง ในเหตุปัจจัยปรุงเป็นคุณภาพของจิตหรือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราที่ยึดมั่นไว้นั่นเอง

การกระทำโดยเจตนาทั้งปวงท่านจึงจัดเป็นกรรม ที่มีผลเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของจิตที่ยังมีความยึดถือว่าเป็นเรา ในทันที ไม่ว่าเราจะรับรู้หรือไม่ก็ตาม และยังส่งผลให้เราได้พบ หรือรู้สึกต่อสิ่งที่จะได้พบเจอต่อจากนั้นว่าจะเป็นอย่างใด ซึ่ง การเห็นครั้งถัดไปนั้นก็จะกำหนดสภาพจิตใจของเราต่อไปอีกอย่าง ไม่มีที่สิ้นสุด

สมมติเราเลิบบปเห็นลูกแมวมอมแมมท่าทางหิวโซตัวหนึ่ง เข้า ขณะนั้นเราตัดสินใจทำอะไรได้หลายอย่าง เช่น อาจเดิน ผ่านไปโดยไม่รู้สึกอะไรเลย หรือคิดเพียงว่าเป็นกรรมของมัน อาจรู้สึกสงสารแต่คงช่วยอะไรไม่ได้เพราะเรารับ หรือตัดสินใจ ยอมสละเวลาหยิบขนมที่ติดมาในกระเป๋ายืนให้มัน หรืออาจ นำไปยื่นให้ใกล้ๆ และเห็นว่ามันกินอย่างเอร็ดอร่อย ความรู้สึก และการตัดสินใจทำต่างๆ กันนั้นย่อมมีผลต่อจิตใจ และมีผล ทำให้เราได้พบเจอ หรือรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ ในวันนั้นแตกต่างกัน อย่างแน่นอน เพียงแต่ว่าเราไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าต่างกันอย่างไร

ส่วนการกระทำใดที่ขาดเจตนา หรือทำโดยปราศจาก ความยึดมั่นว่าเป็นตัวตน ย่อมไม่จัดว่าเป็นกรรม จะไม่ให้เกิด เปลี่ยนแปลงต่อจิตใจและอนาคตของผู้นั้นแต่อย่างใด ที่ว่า ไม่เป็นกรรม ไม่ให้ผลนั้น มิใช่ว่าการทำกิจครั้งนั้นจะไม่มีผลใดๆ เกิดขึ้นเลย ผลก็ยังเกิดตามเหตุปัจจัยที่มีอยู่ขณะนั้น แต่เมื่อไม่มี ความยึดมั่นว่าเราเป็นผู้ทำแต่แรก ผลจากการทำก็ไม่ถูกยึดมั่น ว่าเป็นผลการทำงานของเรา แม้ผลของกรรมมีอยู่แต่เราผู้ที่จะรับผล

ของกรรมไม่มีอยู่เสียแล้ว ผลกรรมนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นผลกรรม ของเรา

เหมือนผลไม้ที่ร่วงหล่นจากชั่วลงมาเพราะเหตุปัจจัยต่างๆ ทั้งความแก่จัด ทั้งลมที่พัดมาปะทะแรงพอดี ถ้าเราไม่ได้รับรู้ว่ามีผลไม้ร่วง จิตใจเราย่อมไม่มีการหวั่นไหวเลย หรือแม้จะเห็นว่า มีผลไม้ร่วง แต่เราไม่มีความรู้สึกเป็นตัวตนใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ผลไม้นั้นเลย การร่วงของผลไม้เช่นนั้นก็ไม่มีผลใดๆ ต่อเราเช่นกัน แต่ถ้าผลไม้เป็นทุเรียนผลใหญ่ใกล้สุดของเรา แค่นี้ได้เห็น ผลทุเรียนนั้นหล่น ก็ทำให้เกิดผลกรรมนำความทุกข์ใจ รู้สึก เสียหายให้เกิดขึ้นกับใจเรา แต่หากทุเรียนนั้นบังเอิญเป็นของ เพื่อนบ้าน ที่เพิ่งทะเลาะกับเรา ความรู้สึกก็อาจเปลี่ยนไปเป็น ดีใจ สะใจ สมน้ำหน้า ร่วมเป็นองค์ประกอบที่ปรุงแต่งคุณภาพ ของใจเราไปเรียบร้อยแล้ว

ความถ้อยมั่นในสิ่งต่างๆ ว่าเป็นเรา เป็นของเรา เป็นของ คนที่เรารัก หรือของคนที่เราเกลียด จะส่งผลต่อความรู้สึกแล้ว ไปกำหนดเจตนาของเราต่อไป เจตนาที่แฝงด้วยความยึดมั่นนี้ ถือเป็นการที่เข้ามามีส่วนร่วมปรุงแต่งจิตใจของเรา ทำให้สิ่งที่ ปรากฏขึ้นอย่างเป็นกลางๆ ตามธรรมชาติ กลายเป็นเรื่องที่ดี ไม่ดี ทำให้เราดีใจ เสียใจ มีความทุกข์ใจเกิดขึ้นได้ ผู้ที่ปฏิบัติ ธรรมจนเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริง หมดความยึดมั่นใน ตัวเรา ของเรา เมื่อเห็นทุเรียนตกจิตจึงเป็นกลางไม่หวั่นไหวไป ในทางดีใจ สะใจ หรือเสียใจใดๆ เลย

อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริงของชีวิตคนเรานั้น มีเหตุปัจจัยจำนวนมากที่มาประกอบกันเข้ามาเป็นเราขณะนี้ ปัจจัยแทบทั้งหมดนั้นเราเข้าไปจัดการเปลี่ยนแปลงอะไรได้น้อยมาก ชีวิตจิตใจเราจึงดูเหมือนไม่ได้เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเมื่อมีปัจจัยใหม่ๆ เข้ามา

แต่กระนั้นสิ่งที่พอทำได้คือส่วนของกรรมในปัจจุบันขณะนี้เท่านั้น พุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญต่อการมีสติในการกระทำกรรมในปัจจุบันไว้มาก โดยมุ่งให้ตั้งใจทำกุศลกรรม ละเว้นการทำอกุศลกรรม และทำจิตของตนให้ผ่องใส ไม่หวั่นไหวตามสิ่งที่มากระทบ ซึ่งคือคำสอนที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนานั่นเอง

สิ่งที่ทำให้เราหลงยึดถือว่ามีร่างกายของเราที่ปรากฏอยู่ ต่อเนื่องตลอดมานั้น เป็นเพราะความสับสนเนื่องทดแทนกันของปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการที่เราเห็นสะเก็ดไฟที่แตกจากพลุอยู่ชั่ว ๒-๓ วินาที แล้วดับหายไปนั้น ในความเป็นจริงแสงสว่างที่เราเห็นนั้นก็ยังไม่ใช่แสงไฟเดิมตลอด แต่เป็นแสงใหม่ที่เกิดขึ้นจากเชื้อไฟก้อนเล็กๆ ที่ลุกติดสืบต่อจากเชื้อเก่าที่เพิ่งดับเป็นขี้เถ้าไป ถ้าสังเกตให้ละเอียดอาจพบว่าแต่ละขณะที่ผ่านไป แสงจะมีความสว่างขึ้นหรือหริ่งแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย จนกว่าเชื้อไฟก้อนจื๋วนั้นจะหมดลง เราจึงเห็นว่าสะเก็ดไฟนั้นดับลง

การมีปัจจัยหลักที่เกาะกุมสิ่งต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ช่วยทำให้สิ่งนั้นปรากฏต่อเนื่องในลักษณะใดลักษณะหนึ่งจนเราสังเกตเห็นชัดและพลอยทำให้หลงยึดไปว่ามีตัวตนที่เป็นอิสระชัดเจน

อยู่เช่นนั้นจริงๆ ในกรณีของพลุนั้น ปัจจัยหลักที่ว่าเป็นคือก้อนดินปั้นเล็กๆ ที่เป็นเชื้อไฟ รวมกับความร้อนที่สูงพอที่จะจุดเชื้อไฟนั้นให้ติด และยังต้องมีออกซิเจนในอากาศที่ช่วยให้ไฟติดด้วย หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งสะเก็ดไฟจั่วจากพลุดวงเล็กๆ นั้นก็ไม่ปรากฏ

ในส่วนของผู้มนุษย์สิ่งที่จะช่วยเกาะกุมร่างกายนี้ไว้ อาจเป็นระบบหายใจ ระบบไหลเวียนของเลือด ระบบประสาท เป็นต้น ซึ่งหากระบบใดระบบหนึ่งล้มเหลวก็ทำให้การเกาะกุมของร่างกายสิ้นสุดลง องค์ประกอบส่วนย่อยต่างๆ ก็จะแยกสลายไปตามเหตุปัจจัยของมัน คือสภาวะเมื่อสิ้นชีวิตนั่นเอง

ในส่วนของจิตใจ *ความยึดถือว่าเป็นตัวเรา* นี้เอง ที่เป็นตัวเกาะกุมพื้นฐานทำให้เราหลงคิดว่ามีตัวเราจริงๆ หรือที่ดูเหมือนว่ามีจิตของเราดำรงอยู่อย่างสืบเนื่องมา แม้ว่าส่วนของร่างกายจะแตกสลายไปแล้ว ความยึดถือที่มั่นคงว่าเป็นเรานี้ก็ยังคงดำรงสืบต่อไป และเป็นเหตุให้เราไปเกิดในภพภูมิอื่นๆ ต่อไปไม่สิ้นสุด จนกว่าเมื่อใดที่ทำลายความยึดถือว่ามีตัวเราลงไปได้ อย่างสิ้นเชิง หลังจากสิ้นสุดการเกาะกุมในส่วนรูปหรือกายภาพในภพภูมินั้นๆ แล้ว จะไม่มีส่วน *จิตของเรา* อันเหตุปัจจัยนำไปเกิดอีกต่อไป สิ้นสุดความมีอยู่ของผู้คนได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งก็คือภาวะนิพพานในพุทธศาสนา

หากกล่าวอย่างรวบรัดที่สุดถึงการปฏิบัติในพุทธศาสนา ก็คือกระบวนการ “ขจัดความยึดถืออันมั่นคงในจิตใจว่ามีตัวเราอยู่” ให้อย่างน้อยลง ลดลง จนหมดไปอย่างสิ้นเชิงนั่นเอง

อยากนั่ง แต่ไม่นั่ง

พระอาจารย์ครับ

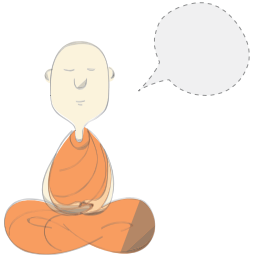
คือผมเป็นคนที่นั่งสมาธิไม่ได้

ยิ่งนั่งก็ยิ่งฟุ้ง คิดไปทั่ว ไม่เคยสงบเลย

ถ้าเราจะปฏิบัติทำโดยไม่ต้องสนใจ

เรื่องการนั่งสมาธิเลย จะได้ไหมครับ

จะไม่นั่งสมาธิเลยก็ได้ แต่จะไม่ฝึกจิตให้มีสมาธิเลยไม่ได้ การปฏิบัติธรรมจะไม่ก้าวหน้า เนื่องจากข้อปฏิบัติพื้นฐานอันจะ นำสู่การพ้นทุกข์ในพุทธศาสนานั้น ต้องประกอบด้วยการพัฒนา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) การพัฒนาด้านพฤติกรรม (ศีล) เพื่อให้อยู่ โดยไม่เบียดเบียนกัน ๒) การพัฒนาจิตใจ (สมาธิ) ให้มีความ ตั้งมั่น สงบ เย็น เข้มแข็งพอที่จะไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งที่ได้ พบเห็นหรือคิดขึ้นง่ายๆ และ ๓) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ในธรรมชาติความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ (ปัญญา) เพื่อจะได้รู้จัก และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ไม่เป็นเหตุนำทุกข์มา ให้นั่น

องค์ประกอบ ๓ ด้านนี้ จะเกี่ยวพันกันอย่างแยกจากกันไม่ได้ การจะรักษาศีลได้ถูกต้องไม่คลอนแคลนต้องอาศัยสมาธิและ ปัญญากำกับ สมาธิจะก้าวหน้า มั่นคง ไม่หลงทางผิดก็ต้อง อาศัยศีลและปัญญากำกับ ปัญญาจะเจริญงอกงามลึกซึ้งจน ตัดกิเลสได้เด็ดขาด ก็ต้องอาศัยศีลและสมาธิที่ดีเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติพัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนาจึงขาดองค์ประกอบ เหล่านี้ไม่ได้

ถ้าไม่พัฒนาจิตให้มีสมาธิ ให้มันคงขึ้น เมื่อถึงจุดหนึ่งจะ ทำให้การพัฒนาด้านศีลและปัญญาก้าวต่อไปไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การฝึกจิตให้มีกำลังขึ้นนั้น ทำได้หลายวิธี หากไม่สามารถใช้วิธี

นั่งสมาธิตามแบบมาตรฐานที่สอนกันทั่วไปได้ ก็ยังมีวิธีพัฒนา จิตให้สงบเข้มแข็งอีกหลายแบบที่นำมาปฏิบัติได้ สมาธิที่จำเป็น ต่อการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นนั้นก็ไม่จำเป็นต้องมีความสงบตั้งมั่น สูงนัก สมาธิที่ใช้เป็นปกติประจำวันในการเรียน เล่นกีฬา หรือ จดจ่อเล่นเกมได้ ก็เพียงพอแล้วต่อการศึกษาธรรม เมื่อผลการ ปฏิบัติก้าวหน้าไป ศีลและปัญญาก็จะมาช่วยหนุนให้สมาธิที่ ไม่เคยทำได้มาก่อน ให้สามารถเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ

ปัญหาสำคัญของผู้เริ่มศึกษาธรรมะคือ ความเข้าใจ ที่คลาดเคลื่อนต่อสมาธิ โดยเฉพาะในส่วนที่คิดว่าสมาธิคือ จุดเริ่มต้นหรือวิธีการพื้นฐานในการศึกษาพุทธศาสนา ถ้าฝึก สมาธิไม่ได้ก็หมดทางก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม เพราะเรามัก มีภาพของผู้ปฏิบัติธรรมว่า จะต้องนั่งตัวตรงขัดสมาธิหลับตา ในวัดหรือสถานปฏิบัติธรรม พอนั่งสมาธิไม่ได้ จิตไม่สงบ ไม่พบ ประสบการณ์ดังที่คาดหวังไว้ จึงเข้าใจว่าตนไม่มีความก้าวหน้า หรือไม่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรม พลอยทำให้รู้สึกว่าการ ศึกษาพุทธศาสนาเป็นเรื่องยากไป

อีกประการหนึ่งคือ เข้าใจผิดว่าเป้าหมายของการฝึกสมาธิ ในพุทธศาสนานั้นเพื่อให้พบประสบการณ์พิเศษเหนือธรรมดาที่ คนทั่วไปไม่มี เช่น เกิดปิติจนน้ำตาไหล ตัวเบา ตัวลอย ขยาย ใหญ่ขึ้น พบความสุขสงบเย็นแบบที่ไม่เคยพบมาก่อน เห็นแสงสี หรือเห็นภาพนิมิตต่างๆ เมื่อลงมือปฏิบัติแล้วไม่พบปรากฏการณ์ พิเศษเหล่านี้ ก็รู้สึกผิดหวัง เสียเวลา รู้สึกว่าตนเองยังปฏิบัติ ไม่ได้ผล อยากรู้ที่จะได้พบอาการเหล่านั้นบ้างสักครั้งหนึ่ง หรือ

ถ้าได้พบแล้วก็ร่อยางจะได้อีกครั้ง ในที่สุดก็นำความทุกข์ใจมาให้ เลยคิดไปว่าตนเองไม่มีบุญวาสนาทางนี้

ขณะเดียวกันผู้ที่พบประสบการณ์พิเศษนี้ ก็อาจติดหลงภูมิใจในสิ่งที่ตนได้รับ คิดว่าก้าวหน้าในการปฏิบัติ หรือบางครั้งหลงว่าตนได้บรรลุธรรมขั้นสูงแล้วก็มี

ทั้งๆ ที่การศึกษาพุทธศาสนาควรเริ่มที่ปัญหาค้นพื้นฐาน คือได้เรียนรู้มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการให้ทาน และผลที่ควรได้รับจากการให้ทาน ได้เห็นคุณค่าของความเมตตา เกิดความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่อยากทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน จนทำให้ความเพียรในการรักษาศีลเกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องใช้เรื่องบาปเรื่องนรก มาข่มขู่ให้กลัว และยังทำให้ทั้งสติและสมาธิเบื่องตัน เกิดและพัฒนาเข้มแข็งขึ้นเองตามธรรมชาติ เพราะการเฝ้าสำรวจมรณังตนเองมิให้ไปเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นนั่นเอง จนเกิดความรู้สึกสุขใจ สงบใจที่ได้ใช้ชีวิตเช่นนี้ อยากเรียนรู้และพัฒนาตนตามแนวทางของพุทธศาสนายิ่งๆ ขึ้นไปอีก

ดังนั้นหากรู้สึกว่านั่งสมาธิไม่ได้ อย่าเพิ่งรู้สึกท้อแท้เบื่อหน่าย นั่นเป็นเพราะเราเริ่มเข้าหาพุทธศาสนาในจุดที่ไม่เหมาะสม ในจุดที่อาจยากเกินไปสำหรับเรา เนื่องจากไม่ถนัดหรือยังไม่ได้เตรียมความพร้อมมาดีนัก อย่างไรก็ตามแม้ในผู้ที่ผ่านการเตรียมพร้อมมาอย่างดีแล้ว การพัฒนาจิตโดยนั่งหลับตาทำสมาธิก็อาจไม่ใช่วิธีที่เหมาะสมกับพื้นนิสัยของคนนั้นก็ได้ พุทธศาสนาจึงกล่าวถึงวิธีพัฒนาจิตหรือฝึกสมาธิไว้มากมาย เพื่อให้เหมาะกับสภาพจิตใจของแต่ละคน

ปัจจุบันมีการพัฒนาเทคนิคใหม่ๆ เพื่อการทำสมาธิขึ้นมาให้เลือกปฏิบัติมากมาย ตั้งแต่การจัดสถานที่ บรรยากาศ ทำนั่งวัสดุรองนั่ง เสียงเพลงเหนี่ยวนำให้เกิดสมาธิ เสียงบรรยายที่ดึงความสนใจให้จดจ่อกับอารมณ์สมาธิ อาจใช้การเคลื่อนไหวมือเป็นจังหวะ การเดินจงกรมแบบต่างๆ เป็นต้น เทคนิคเหล่านี้บางอย่างแม้ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาโดยตรง แต่ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ฝึกให้จิตใจเป็นสมาธิสงบ เย็น ตั้งมั่นได้เช่นกัน เมื่อจิตสงบดีแล้วค่อยนำมาใช้เป็นเครื่องมือเจริญปัญญาตามแนวทางของพุทธศาสนาต่อไป

ลักษณะของจิตที่มีสมาธิเหมาะในการนำมาใช้เป็นฐานการพัฒนาปัญญา คือมีสติรู้ตัวเต็มที่จดจ่ออย่างมั่นคงอยู่กับปัจจุบัน มีความสงบ ผ่อนคลาย ลมหายใจเบาละเอียด แม้จิตจะยังมีความคิดต่างๆ ปรากฏขึ้นมาบ้าง ก็รู้ตัวไม่หลงเพลิดเพลินสิ่งที่คิด หรือที่มากกระทบประสาทสัมผัสได้ง่าย ไม่ล่องลอยหลงไปตามนิมิตที่เกิดขณะทำสมาธิ ไม่มีอาการวูบเงิบหายไม่มีสติรู้ตัวไปเป็นเวลานาน เมื่อออกจากสมาธิแล้วมีความสดชื่น ผ่อนคลาย สงบ และยังคงมีสติรู้ตัวทั่วพร้อมต่อเนื่องไประยะหนึ่งหลังออกจากสมาธิแล้ว

หากพยายามแล้วก็ยังไม่สามารถทำให้จิตจดจ่อเป็นสมาธิได้ ก็ยังไม่ต้องกังวล เพียงใช้สมาธิในระดับที่ทำกิจกรรมทั่วไปเพื่อให้ทาน เจริญเมตตา รักษาศีล อ่านหนังสือธรรมะไป ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมให้เจริญก้าวหน้าไปได้ระดับหนึ่งเช่นกัน

ปฏิบัติอย่างไร ถึงจะไวและตรงสุด

พระอาจารย์ครับ

ดูเหมือนว่าพุทธศาสนายังศึกษาจะยิ่งสับสน
ว่าควรปฏิบัติอย่างไรกันแน่ แต่ละที่สอนไม่เหมือนกัน
แต่ละสำนักก็ว่าของตัวเองถูกที่สุด สั้นที่สุด ตรงที่สุด

บ้างก็เน้นทำบุญให้ทานมาก ๆ

บ้างก็ให้เคร่งครัดนุ่งห่มขาวรักษาศีล

บ้างบอกไม่ต้องสนใจอย่างอื่นให้ดูมหลายใจอย่างเดียว

อีกที่ก็ว่าสมาธิไม่ต้องมาก ให้เน้นฝึกสติดีกว่า

สรุปแล้วควรจะศึกษาและปฏิบัติอย่างไร

ถึงจะถูกต้องและได้ผลรวดเร็วที่สุดครับ

ก่อนที่จะให้คำตอบเรื่องนี้ควรเริ่มที่การปรับท่าทีในใจเราก่อนว่า ความหลากหลายของวิธีปฏิบัติที่มีอยู่ทุกวันนี้เป็นเรื่องดีไม่ควรที่เราจะต้องกังวล เพราะถ้าเราย้อนไปดูถึงครั้งพุทธกาลก็จะพบว่าวิธีศึกษาธรรมและปฏิบัตินั้น ก็มีอยู่หลากหลายวิธี

เริ่มตั้งแต่หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนเอง ก็มีความหลากหลายเหมาะกับพื้นฐานของผู้ฟัง รูปแบบในบรรลุธรรมของผู้ที่ได้ฟังธรรมก็แตกต่างกันในหลายลักษณะ เพราะพื้นฐานที่ต่างกันของแต่ละคน ผู้ที่ตั้งใจบวชเป็นพระแต่ละรูปก็เลือกไปอยู่กับพระสาวกที่เป็นครูบาอาจารย์ที่ตนชอบ ถูกจริตนิสัย ซึ่งแต่ละท่านจะมีแนวการสอน และการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป บางท่านเน้นอยู่ป่าถือธุดงค์วัตรเคร่งครัด บางท่านถนัดสอนสามเณร บางท่านเน้นเรียนพระวินัย ฯลฯ ไม่ใช่ว่าจะอยู่ในสำนักของพระพุทธเจ้าเท่านั้น

ความแตกต่างหลากหลายแม้ทำให้ดูเหมือนไม่มีเอกภาพขาดความชัดเจน ก่อให้เกิดความสับสนในหมู่ผู้เริ่มปฏิบัติ แต่อีกด้านหนึ่งถือเป็นความงดงามสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงของธรรมชาติ แม้จะมองที่ดูเหมือนๆ กัน ก็ยังมีหลายพันธุ์ให้เราได้เลือกมาทำอาหารหรือเป็นของหวานได้หลายลักษณะ แม้จะเป็นพันธุ์เดียวกัน ลักษณะต้น ใบ รสชาติก็ใช่ว่าจะเหมือนกันไปทุกอย่าง ความเหมือนกันจนไร้ความหลากหลายต่างหากที่เป็น

อันตราย ทำให้สิ่งมีชีวิตสูญพันธุ์ได้ง่าย ถ้าเป็นองค์ความรู้ก็จะถูกบิดเบือน ครอบงำโดยผู้มีอิทธิพลได้ง่าย

ความหลากหลายในการตีความปริยัติและการปฏิบัติ ทำให้เกิดการตรวจสอบ เปรียบเทียบ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้ดีกว่า จึงน่ายินดีที่สังคมไทยเปิดโอกาสให้มีความหลากหลายในวิธีปฏิบัติและศึกษาศาสนา มีทั้งที่เป็นของเก่าที่สืบทอดกันมาและของใหม่ที่พัฒนาให้เหมาะกับยุคสมัย เปิดโอกาสให้เราได้ใช้ปัญญาตรวจสอบเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของคำสอน และผลการปฏิบัติที่แต่ละสำนักนำเสนอ ทั้งยังมีอิสระในการเลือกปฏิบัติในแบบที่เราถนัดด้วย

ความรู้สึกรำคาญ เปื้อนนายต่อความไม่ชัดเจนที่เกิดขึ้นในใจ ก็ขอแค่ให้เราได้ตระหนักรู้ว่าเป็นเพียงผลที่เกิดจากความเคยชินกับระบบตลาดและอุตสาหกรรมซึ่งเชี่ยวชาญการผลิตของแบบเดียวกันจากโรงงาน แล้วพยายามยึดเย็ดให้เราใช้ผ่านการโฆษณาสร้างภาพลวงตาให้เราเชื่อว่าจะต้องเชื่อในมาตรฐานต้องมีสิ่งที่ดีที่สุดเพียงแบบเดียว หรือวิธีการเดียวเท่านั้น

ส่วนเสียงค่อนข้างอดนินทา หรือคำโฆษณาชวนเชื่อจากสำนักต่างๆ ว่าแนวทางปฏิบัติของตนนั้นตรงที่สุด ถูกต้องที่สุด แนวทางอื่นผิด เป็นคำสอนที่แปลกปลอมเข้ามาในพุทธศาสนา นำพาให้หลงทาง ถ้าปฏิบัติตามจะเป็นบาปทำให้ตกนรก ฯลฯ ก็ให้ถือเสียว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต่างจากดูโฆษณาสินค้าที่แข่งขันกันในตลาดปัจจุบัน ดีเสียอีกที่จะช่วยดึงเราไว้มิให้ถลาลึกลงไปโดยขาดการใช้ปัญญาตรวจสอบ

ดังนั้น แทนที่เราจะมุ่งค้นหาแนวทางที่ลัดสั้นที่สุด ควรมองหาความชัดเจนในหลักพื้นฐานของพุทธศาสนา ที่จะช่วยให้เราไม่หลงออกนอกทางไปจะดีกว่า นั่นคือหลักว่าด้วยทาน ศีล ภาวนาในพุทธศาสนา (ซึ่งแน่นอนว่าหลักการที่เสนอไว้ในที่นี้ ก็พึงใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบด้วย อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อว่าถูกต้องทั้งหมด)

- ทาน

ทานเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในพุทธศาสนา และเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของผู้เฝ้าธรรม เพื่อช่วยลดความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ช่วยให้มีจิตใจเสียสละ คิดถึงผู้อื่น และช่วยให้ชุมชนสังคมที่ตนสังกัดอยู่ มีบรรยากาศที่พร้อมต่อการปฏิบัติธรรม เพราะผู้ที่ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตเบื้องต้น จะได้รับการสงเคราะห์จากทานที่ให้ไป การให้ทานในพุทธศาสนาทำได้หลายวิธี โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงิน หรือต้องมีวัตถุสิ่งของก็ได้ การให้ความรู้ ใช้แรงกายช่วยงาน ให้กำลังใจ ให้อภัยก็จัดเป็นทานได้เช่นกัน และยังมีหลักด้วยว่าทานนั้นควรให้ตามกำลังที่เหมาะสมกับฐานะของตน อย่าให้ตนหรือครอบครัวเดือดร้อน

การให้ทานที่ดี (ได้บุญมาก) ทานมีหลักว่าควรให้ในเวลาที่เหมาะสมและให้สิ่งเกิดประโยชน์ต่อผู้รับ การให้แก่สังคมหรือช่วยคนหมู่มาก (สังฆทาน) ย่อมดีกว่า เกิดอานิสงส์ผลดีมากว่าการช่วยเหลือเฉพาะบุคคล อย่างไรก็ตามเราไม่ควรจดจ้องเลือกทำแต่ทานชนิดที่ได้บุญมาก เพราะจะกลายเป็นส่งเสริมความโลภใน

บุญ ซึ่งเสียประโยชน์และขัดกับเป้าหมายเบื้องต้นของการให้ทาน ควรให้ทานด้วยเจตนาเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ประโยชน์ ได้รับความสุขจากการกระทำของเราเป็นสำคัญ

- ศีล

ศีลเป็นอีกหนึ่งหลักพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน ศีลในพุทธศาสนาจึงไม่ใช่เกณฑ์ที่ไว้ซึ่งถูกชี้ผิดหรือหลักจำแนกคนดีคนเลว แต่คือเครื่องมือไว้ตรวจสอบจิตใจตนเองว่าพัฒนาไปแล้วเพียงใด เมื่อเริ่มต้นปฏิบัติธรรมเราอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากจะไม่พูดโกหกเลย แต่ถ้าเราปฏิบัติธรรมและจิตได้พัฒนาขึ้นแล้ว เราจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายหากต้องพูดโกหกใคร หรือรู้สึกว่าการกินอาหารอย่างอื่นยังสบายใจกว่าที่จะไปซื้อให้เขาฆ่าปลาฆ่ามาปรุงให้ใหม่สดๆ แม้รู้ว่าอโรยกว่าก็ตาม

ในทางเทคนิคหลายสำนักขณะเข้าร่วมหลักสูตรปฏิบัติธรรม มักให้สมาชิกรักาศิลให้เคร่งครัดขึ้น มากข้อขึ้น เช่นให้รักษาศีล ๘ เพื่อให้ความเป็นอยู่ขณะปฏิบัติธรรมเรียบง่ายขึ้น และช่วยสนับสนุนการพัฒนาทางจิตและปัญญาไปด้วย แต่บางสำนักก็อาจไม่เน้นความสำคัญส่วนนี้นัก เพราะถือว่าขณะดำเนินชีวิตตามปกติ หรือขณะนั่งสมาธิภาวนานั้นทุกคนย่อมมีศีลอยู่ในตัวแล้ว เพราะไม่มีโอกาสใดๆ ที่จะทำให้เกิดศีล แต่ถ้าถึงขั้นกล่าวว่าศีลไม่สำคัญ หรือสนับสนุนให้ไม่ต้องรักษาศีล พึงระวังว่าสำนักนั้นอาจพาออกนอกแนวทางปฏิบัติในพุทธศาสนาไปแล้ว

- ภาวนา

ภาวนาหมายถึงขั้นตอนการฝึกเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสำนัก ตามความถนัดและประสบการณ์ของครูอาจารย์แต่ละสำนักที่เคยปฏิบัติมา ที่ผู้ปฏิบัติสามารถเลือกได้ตามความสนใจ แต่หลักพื้นฐานที่ควรมีร่วมกันในการภาวนาวิधिพุทธคือ ต้องไม่เป็นวิธีการที่ทรมาณร่างกายจนเป็นเหตุให้เสียสุขภาพ และผลจากการปฏิบัติที่ควรเกิดขึ้นคือทำให้ชีวิตมีอิสระโปร่งเบาขึ้น เบียดเบียดผู้อื่นและพึ่งสิ่งภายนอกลดลง มีความสุขได้ง่ายขึ้น ทุกข์ยากขึ้น โกรธน้อยลง ใจเย็นลง ลดความถือตัว ไม่แบ่งเขาแบ่งเรา เคารพในผู้อื่นมากขึ้น ที่สำคัญคือทำให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีใช้เพื่องานคอยแต่จะหลบไปหาโอกาสนั่งสมาธิ

แต่หากปฏิบัติไปแล้ว เกิดความรู้สึกว่าเรามีความสามารถพิเศษบางอย่างเหนือผู้อื่น เก่งกว่าคนอื่น รู้สึกว่าเป็นคนดี หรือมีบุญบารมีมากกว่าผู้อื่นที่ไม่ได้ปฏิบัติแบบเรา พึงระวังว่านั่นไม่ใช่แนวทางปฏิบัติที่ตรงตามหลักพุทธศาสนา

เมื่อเราเข้าใจธรรมชาติของความหลากหลายในแนวทางการศึกษาหรือปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาเช่นนี้ ผันวนกับมีหลักเบื้องต้นในการพิจารณาแนวทางปฏิบัติดังที่กล่าวมา เราจะพบว่าความแตกต่างหลากหลายของวิธีปฏิบัติที่ปรากฏในสังคมขณะนี้ไม่ใช่ปัญหาเลย โดยเฉพาะสำหรับชาวเกรียนผู้แสวงหา ชอบตั้งคำถาม ไม่มัวจมปลักอยู่กับสูตรสำเร็จของสังคมที่ครอบงำเรา ความหลากหลายของวิธีปฏิบัติเหล่านี้กลับจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาปฏิบัติอย่างเรามากกว่า

เครือข่ายพุทธิกา

เพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม

การจะรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนนั้นมีใช้หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลใดเพียงกลุ่มเดียว ทั้งมิใช่เป็นความรับผิดชอบที่จำกัดอยู่กับพระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคนและเป็นการรับผิดชอบต่อพระพุทธร่องค์ทรงมอบหมายแก่พุทธบริษัททั้งหลาย

ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พระพุทธศาสนาประสบภาวะวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและกลับมามีความหมายต่อสังคมไทย รวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก

ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายพุทธิกา” จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการมีองค์กรประสานงานในภาคประชาชน สำหรับการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

เครือข่ายพุทธิกา ประกอบด้วยองค์กรสมาชิก ๙ องค์กร ได้แก่ มูลนิธิโกลนคิมทอง มูลนิธิเด็ก มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุขภาพไทย มูลนิธิสานแสงอรุณ มูลนิธิสายใยแผ่นดิน เสมสิกขาลัย มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ และกลุ่มเสขิยธรรม

สถานที่ติดต่อ เครือข่ายพุทธิกา

๔๕/๔ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๙ (เหล้าลาดดา) ถนนอรุณอมรินทร์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๒-๔๓๘๗, ๐๘๖-๓๐๐-๕๕๕๘,

๐๘๘-๙๐๖-๓๔๘๘

โทรสาร ๐-๒๘๘๒-๕๐๔๓

อีเมล b_netmail@yahoo.com, budnet2500@gmail.com

<http://www.budnet.org>

หรือสั่งออนไลน์ www.budnetbook.com

ID line : 0989063488

หนังสือเครือข่ายพุทธิกา

บทเรียนจากผู้จากไป
นพ.เต็มศักดิ์ พึ่งรัศมี และ
อโนทัย เจียรสถาววงศ์
บรรณาธิการ
ราคา ๑๐๐ บาท

หกทศวรรษ
พระไพศาล วิสาโล
ในสายตามวลมิตร
ราคา ๒๕๐ บาท

เณรกรรมความตายอย่างสงบ
เล่ม ๑
พระไพศาล วิสาโล
และคณะ
ราคา ๑๒๐ บาท

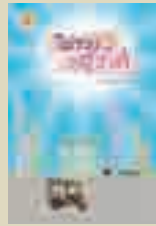
เณรกรรมความตายอย่างสงบ
เล่ม ๒
พระไพศาล วิสาโล
และคณะ
ราคา ๙๙ บาท

เหนือความตาย
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๑๒๐ บาท

บันทึกธรรมชาติ
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๖๕ บาท

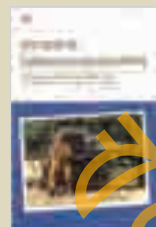
ไม่รวย ก็สุขได้
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๕๕ บาท

ระลึกถึงความตายสบายนัก
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๔๐ บาท

ชีวิตและความตาย
ในสังคมสมัยใหม่
พระไพศาล วิสาโล และคณะ
ราคา ๕๕ บาท

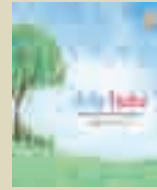
ความตายในทัศนะ
ของพุทธศาสนิกชน
พระครูเมธีเมธีโร และคณะ
ราคา ๓๐ บาท

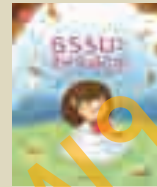
เพื่อรอยยิ้มเมื่อสิ้นลม เล่ม ๑ - ๒
สง่า ลือชาพัฒน์พร
ราคาชุดละ ๓๐๐ บาท

จิตใส ใจสุข
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๘๕ บาท

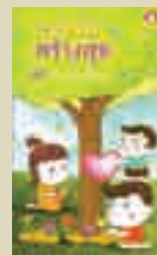
น้ำใส ใจเย็น
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๗๙ บาท

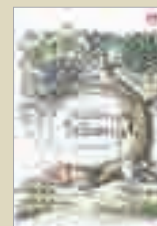
ธรรมะสำหรับผู้ป่วย
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๑๐๐ บาท

เลือกทางนี้ดีกว่า :
๑๒ วิธีเยียวยาจิตใจ
เทียนสี/นภกขมัน เหลืองอ่อน
ราคา ๕๙ บาท

สานรัก สร้างสุข
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๓๙ บาท

ไปไม่ไหว ใจนิ่งสงบ
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๑๒๐ บาท

ฉลาดทำบุญ
รวมเรื่องน่ารู้
คู่มือทำบุญ

พระชาย วรธมโม
และพระไพศาล วิสาโล
ราคา ๖๐ บาท

ฉลาดทำใจ
หนักแค่ไหนก็ไม่ทุกข์
สุขเพียงใดก็ไม่พลั้ง
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๙๙ บาท

เติมชีวาให้ชีวิต
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๘๐ บาท

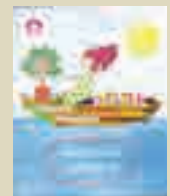

ธรรมะข้างเตียง
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๖๐ บาท

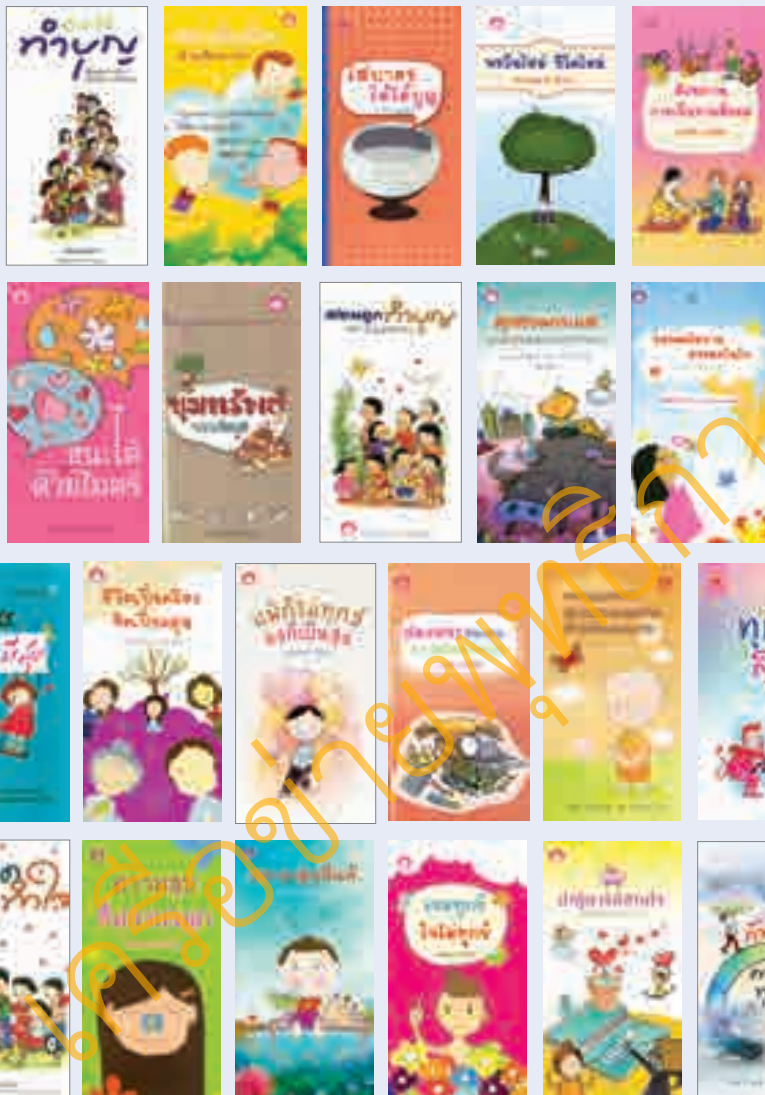
จิตเบิกบาน งานสัมฤทธิ์
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๕๙ บาท

ปทานุกรมความตาย
จัดทำโดย พุทธิกา
ราคา ๖๐ บาท

รักษาใจให้ไกลทุกข์
พระไพศาล วิสาโล
ราคา ๒๐ บาท

สมทบค่าจัดพิมพ์ เล่มละ ๑๕ บาท (จัดส่งฟรี)

- ๓๐ วิธีทำบุญ	- สอนลูกทำบุญ	- ฉลาดทำใจ	- ชนงได้ด้วยไมตรี
- เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา	- สุขสวนกระแส	- ความสุขที่ปลายจมูก	- ชุมทรัพย์จากก้อนอิฐ
- ใส่บาตรให้ได้บุญ	- ธรรมะในงาน ธรรมะในใจ	- ความสุขที่แท้	- ก้าวข้ามความทุกข์
- พรวันใหม่ ชีวิตใหม่	- อยู่ทุกที่ก็มีสุข	- เจอทุกข์ ใจไม่ทุกข์	- ปาฏิหาริย์सानใจ
- สังฆทานการเจือจานสังคม	- ชีวิตเปี่ยมมิตร จิตเปี่ยมสุข	- ส่องพระ ส่องตน ก้าวพ้นวิกฤตร่วมกัน	
- แพ้ก็ไม่ทุกข์ ลงก็เป็นสุข	- การช่วยเหลือผู้ปวยระยะสุดท้ายด้วยวิธีแบบพุทธ	- เจอทุกข์ ก็สุขได้	